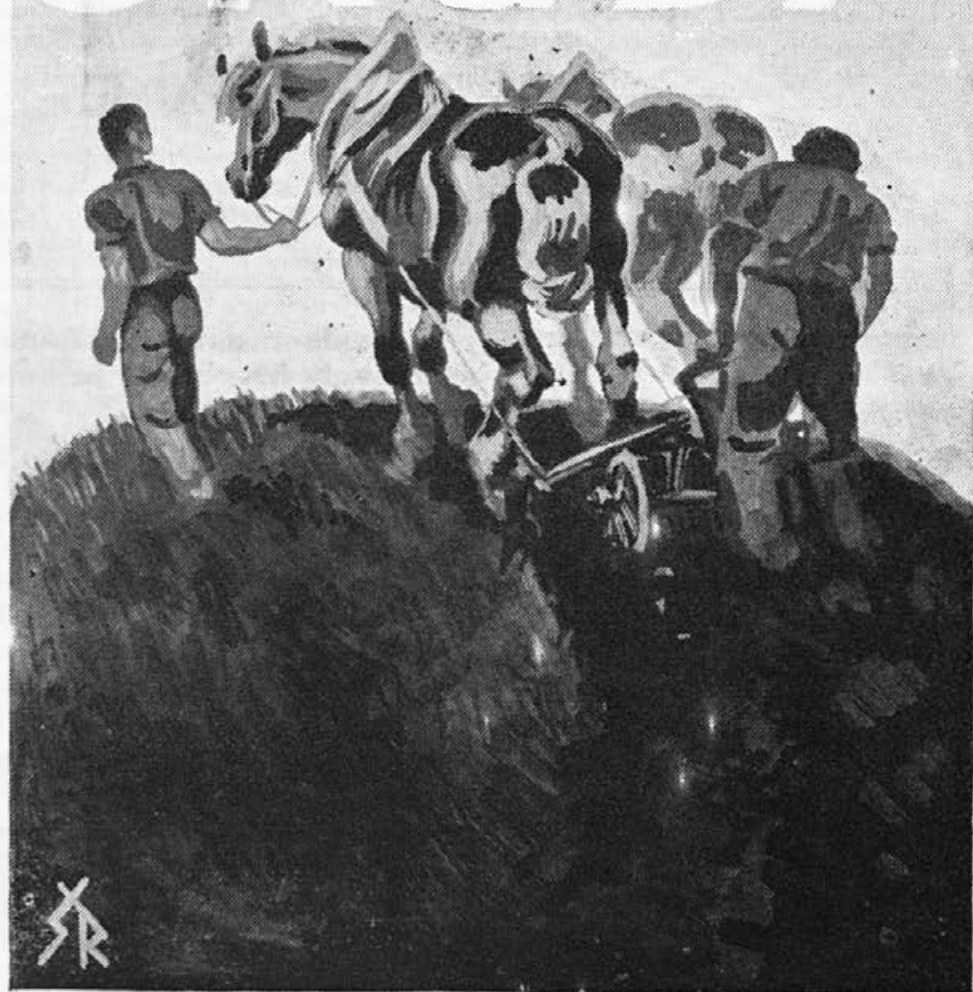

Komplet

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

GRUDA

MESEČNIK
ZA KMETSKO PROSVETO

XIII.

Januar - Februar

1. - 2.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto. | Izhaja vsakega 20. v mesecu. | Celoletna naročnina Din 20.—, za člane Društev kmetških fantov in deklet Din 20.—; posamezna številka stane Din 3.—. | Urejuje: DOLFE SCHAUER. | Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. | Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova ul. 11/III. Upravništvo: Ljubljana, Kolodvorska ul. 7. | Izdaja: Kmetijska tiskovna družba v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič). | Tiska »Tiskarna Slatnar«, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA

Uvodna beseda. | Venceslav Winkler: Prvi obrok. | Jakob Struja: Zimske misli. | Dr. Viktor Maček: Narodna kultura. | Ivan Albrecht: Na kmetih. | Vlado Kreft: Borba. | Jakob Struja: Pesem o pomladi. | Tine Janhar: Iz oči v oči. | France Artnak: Ker si kmet. | Jakob Struja: Nekje je napaka. | Ing. J. Teržan: Industrijsko rastlinstvo. | Hotimir: Kaj nas je gnalo na Koroško. | Jakob Struja: Fantovska. | Kulturna politika na češkem podeželju. | Jože Ziljan: Domači zemlji. | Za čast, veljavo, moč vasi... | V delu, v trudu, v zmagi zvesta... | Po slovanskem kmetškem svetu. | Zapiski. | Spoznaj svet (v slikah). | Uganke. | Mlada greda. | Ivan Albrecht: Na zeleni trati.

Kmetovaleci

ne pozabite pognojiti Vaša
poiya, vinograde, travnike in
vrtove z

UMETNIMI GNOJILI

V to svrhu priporočamo:

apneni dušik
apneno sečnino
nitrofoskal-I
nitrofoskal-II
nitrofos

Ta gnojila so posebno učinkovita in se tudi v današnjih časih dobro izplača

**Neodvisen, res pravi ljudski
dnevnik Slovencev je samo**

**GLAS
NARODA**

Čitajte ga, postanite njegov stalni naročnik!

Mesečna naročnina samo 12 Din omogoča tudi kmetškemu človeku, da ima v svoji hiši dnevnik!

Pišite na upravo ki je v **Ljubljani, Nebotičnik**

M E S E Č N I K   Z A   K M E T S K O   P R O S V E T O

1.

JANUAR - FEBRUAR 1936

XIII.

Uvodna beseda

Danes ni lahko življenje nikomur. Doba je taka, da ni ustvarjena za sanjarije in mehko. V trdem, odločnem delu, v neprestanem boju si je treba iz dneva v dan osvajati svoj skromni prostor na soncu.

Kakor morda nihče drugi, občuti trdoto sedanje dobe slovenski kmet in zlasti slovenska kmetška mladina. Vprav zato pa, ker se položaja natanko zaveda, ta mladina ne klone, ampak visoko dviga svoj prapor, svojo zeleno zastavo, podobo svežih, mladih moči, podobo zdravega, rasti sposobnega življenja.

»Gruda« se je že takoj ob svoji ustanovitvi zavedala tega položaja in vseh nalog, ki jih naša doba nalaga kmetškemu človeku in posebej kmetški mladini. Skušala je vsa leta učiti, vzgajati, dramiti in bodriti. Skušala je krepiti zavest in prepričanje, da mora biti plačilo za pošteno delo — pošteno, človeka vredno življenje.

Ne bomo danes gledali, v koliko je to doslej »Gruda« dosegla, ampak hočemo le poudariti, da se svojih nalog zaveda iz dneva v dan bolj jasno in bolj odločno. Zato vabi v svoj krog vse, ki verujejo v moč slovenskega kmetškega življa in ki hočejo pomagati tej moči do pravega in pravičnega uveljavljanja. Zavedamo se, da delamo za ves narod, ako delamo za našo vas. Iz vasi namreč srkajo življenjske sokove vse korenine narodovega debla. Ako bi kdaj v svoji življenjski tvornosti usahnila vas, bi bila s tem sojena smrt vsem vejam naroda.

Zima mineva, narava se bo jela dramiti v novo življenje. Kakor bomo zunaj kopali, orali in sejali, tako hočemo v »Grudi« zvesto in vztrajno obdelovati duhovno in kulturno njivo naše vasi. Kar je dobrega, zdravega in svežega, gre z nami in bodi prisrčno pozdravljeno v tem delu! Vi pa, ki vam je »Gruda« v prvi vrsti namenjena, poskrbite, da se bo počutila med vami res kakor v družini dobrih in zvestih.

Če bomo z obeh strani tako pojmovali svoje delo in vse prevzete dolžnosti vestno izpolnjevali, nam je uspeh zagotovljen. Pomnite pa zlasti naročniki, da je vsaka ljubezen brez zvestobe grda in hinavska laž...

Z željo, da bi rasla, uspevala in se večala naša »Gruda«, stopamo z njo vedro in ponosno v novo leto.

Prvi obrok

Venceslav Winkler

Blaž Križaj se je nerodno pretegnil izza peči, zamrmral nekaj sam pri sebi, pogledal še enkrat listek, ki ga je držal v roki, in globoko vzdihnil. Ujezilo ga je za trenutek, da so taki časi in se je treba pehati z mislijo za dolgovi, nato se je umiril in se zagledal skozi tesno okence v zasneženo polje. Nekaj mrzlega ga je objelo prav do srca in hotel je čisto hladno premisliti, kaj se bo dalo napraviti. Zmotila sta ga otroka, ki sta se bosa in bleda prerivala na klopi pri peči, zakričal je nejevoljno nad njima, naj mirujeta, nato je stopil prav k oknu. Nič ni videl s snegom obloženega drevja in lačnih krakajočih vran, ki so stale na poti pred hišo, ves čas se mu je motalo pred očmi, kako bo plačal prvi obrok. Za božič je dal ženi zadnjega kovača, zdaj si prav za prav ne upa niti skozi vas. Tonaču je na primer dolžan, ker mu je popravil čevlje; le nekaj dinarjev je, a čevljar je siten in bi ga prijel vpričo drugih. Seveda saj tudi on ne more živeti. Zdaj pa še dolg! Saj nekaj časa so govorili, da jih bodo črtali, da menda ne bo treba vsega plačati. Eh, gospodje držijo skupaj, počasi bodo pa le prišli do denarja. Pogledal je še enkrat na listek in počasi prebral številko v zadnji vrsti:

»Tri sto petinosemdeset dinarjev...«

Zagledal se je v polje in pripomnil:

»To so veliki denarji!«

Nato so se mu vse misli zasukale okoli zadnjega prašiča. Vso jesen se je čutil še nekako bogatega, ko je mislil nanj, ob vsaki hudi misli je računal z njim in še kadar je bil lačen, se je nasmehnil zaradi kolin. Zdaj ga bo pa treba prodati. Razmršen in neobrit je stal pri oknu in živo računal, če bo zadosti. Mesar Mejač ga bi že davno vzel, le k njemu bi bilo treba stopiti. Ogleđal se je in nezaupno pretehtal čevlje, nato pa zmehčano pot mimo hiše.

»Treba se bo vendarle odločiti...«

Stopil je v vežo k ženi in ji natihoma razložil, kako misli. Zazrla se je vanj z začudenimi očmi, nato je povescila glavo in ni rekla niti besedice.

»Kaj pa hočem!« je rekel zadirčno Blaž.

Stopil je spet v sobo in opazoval skozi okno, kako je žena hodila okoli svinjaka, govorila z živaljo in jo-božala. Blaž je stisnil zobe, vsa mehkoča mu je bila odveč, obraz se mu je nagubal in ves čas si je ponavljal:

»Moram, moram, če ni drugače...«

Potem se je spomnil, da gotovo ni čisto sam dobil opomina. Bog ve, kaj bodo napravili drugi? Zaničljivo se je nasmehnil, ko se je spomnil Gregorca. Spet se bo napil in kričal, da ne plača, naj vse skupaj vrag vzame in še njega, če hoče. Naj le Gregorca, Križajevega grunta pa ne bodo prodajali, nikdar ne. Oči so se mu zableščale, kri se mu je začela hitreje prelivati po žilah. Najrajši bi kar prijel prašička in pohitel z njim v posojilnico:

»Nate, odračunajte si, samo grunt pustite pri miru!«

Razgrel se je, pogledal še enkrat po raztrganih čevljih, potlačil na glavo star klobuk in odhitel skozi vrata.

»Oče, oče!« sta se zbudila otroka.

»Kam te nese?« je zakričala žena.

»K Mejaču!« je zamrmral in planil na prosto. Zabredel je v sneg, takoj je občutil mokroto v čevljih, a se ni zmenil zanjo, skrbelo ga je, če mogoče mesarja ni doma, ali če ne bo hotel živali.

»Nekaj bo še ostalo, saj mora dati čez štiri sto dinarjev, potem bomo vsaj nekaj časa brez skrbi.«

Zadovoljno se je oddahnil, ko je pomislil, da so davki že plačani; res se težko živi, a počasi se bo že nekam premaknilo. Dvignil je glavo in mirneje zadihal, a je od severne strani zapihalo, stresel se je in pomislil, da niti on, niti otroci nimajo obleke. Zavihal si je ovratnik in sključil glavo med ramena. Pospešil je korak in ko je stopil pri Mejaču v vežo, je čutil, da šklepeta z zobmi. Mesar se je nasmejale, ko ga je ugledal. Blaž je nekaj časa mencial, nato se je razodel.

»Po tri in pol,« je dejal Mejač ledeno, »po tri in pol ga vzamem vsako uro. Kaj se ti zdi?«

Blažu se je zdelo, da se je mogoče mesar zmotil. Saj to ni mogoče, kaj pa misli.

»Po tri in pol!« je trdovratno ponujal oni.

Besedovala sta še nekaj časa. Blaž niti sesti ni hotel, mahal je z rokami in se otepal mesarjevih besed. Mejač je košato majal z glavo in ponavljal svoje.

»Pa nič!« se je ujezil Križaj. Zaloputnil je z vrati in odšel. Vroč in razburjen je zagazil v sneg in ko je že napravil kakih deset korakov, se je ozrl. Mesar je stal na pragu, širokopleč in močan je zakrival vrata in mu mahal z roko:

»Blaž, po štiri!«

Križaj se je ustavil, obšla ga je trma, da bi kar nadaljeval s potjo, a se je spomnil na dolg.

»Cigan vražji, čemu sem redil žival?« se je tresel in se vračal.

»Udari!« je kričal mesar.

Križaj mu je mrtvo pomolil roko.

Spogledala sta se, nato je rekel Mejač mehkeje:

»Pa še danes ga pripelji!«

Blaž je prikimal.

Potem je vse popoldne računal, koliko bo dobil. Čemerno je razložil ženi, kako je prodal in začel pripravljati sani, da bi kar sam zavlekel žival k Mejaču. Otroka sta veselo gledala prašička, žena je pa ves čas mrmrala nekaj nerazumljivega.

»Kaj bi rada?« jo je vprašal osorno.

»Moj Bog, saj človeku ne more biti vseeno, ko gre žival od hiše!« je vzdihnila žalostno.

Blaž se je otresel težkih misli, nerodno ovezoval zaboje z verigo in ko je končal, se je vpregel v sani in jih odvedel.

»Kar tako si prišel?« se je začudil Mejač.

Zavlekla sta kriččega prašička k tehtnici in ves čas molčala. Mejač je uravnaval uteži in računal, nato se je vzravnaval in pokazal Blažu:

»Sto jih nima, a bom le računal za sto, tista polovica kilograma se bo že kje dobila. Primi!«

Spravila sta prašiča in mesar je povabil Blaža v hišo. Križaj se je oveselil, ker ga je zeblo. Sedla sta in Mejač je prinesel denar. Odšel mu je osem svetlih kovancev in Blažu se je zdelo, da ni še nikoli s takim hrepenenjem želel, da bi se njih število nenadoma pomnožilo, da bi se zgodil čudež, kakor se ni še nikoli. Posedel je še nekoliko, potem je prosil, da bi lahko pustil sani na dvorišču, saj se bo kmalu vrnil. Mejač se mu je smehljajal.

»Glej, da ne boš preveč zapravil!« mu je naročal.

Križaj se ni zmenil za besede, napotil se je naravnost proti posojilnici. Potrkal je krepko in ko so se znotraj oglasili, je vstopil. Trije možje so sedeli za mizo in iskali po knjigah in ko je vstopil, so se v zadregi spogledali.

»Kaj boš povedal, Blaž?« je vstal starec s sivimi lasmi.

»Denar sem prinesel,« je vedro razložil kmet, izvlekel iz žepa opomin in kovance in knjižico.

»Vse?« se je začudil starec.

»Kakor je zapisano,« je dejal Križaj.

»Ti si pa pri denarju!«

»Prašiča sem prodal,« je zamolklo razložil Blaž.

»Ježeš, in kaj boš imel zdaj?« se je dvignil drugi človek iznad knjig. Blaž je spoznal soseda Matevža.

»Bomo že nekako pretolkli,« se je nasmejal...

»Tako hudo se tudi ni mudilo,« so mrmrali vsi.

Iz tistega denarja, kar mu ga je ostalo, je kupil nekaj soli in vžigalice in štruco otrokoma, da bi vedela, kdaj so prodali prašička. Truden in prezebel je vlekli sani proti domu. Počasi se bo že obrnilo na bolje, malo bo treba potrpeti, sem in tja zadrgniti pas in se bo vse preneslo. Potem se je spomnil, da se že nekaj let takole tolaži, jezen se je umeknil sanem, ki jih je srečal, in zaklel. Tudi ponos, da je prvi plačal svoj obrok in obresti, je izginil.

Nezadovoljen je prišel do doma in ves čas premišljeval, kako da ne znajo teh hudih časov odpraviti...

---

*Včasih vrag je kamenje sejal,
zdaj začel je točo in dolgove ...*

(Ivan Albreht: Slutnje)

Zimske misli

Jakob Struja

No, davek še bomo nekako plačali,
malo ga je in je prvi na vrsti.
po štirinajst kron smo prašiče prodali
in spravili novce z drhtečimi prsti.

Za drugo pa menda ne bo več ostalo,
in bomo raztrgani, lačni kot lani.
Pa saj se bo že še kako predejalo,
da ne bi po svetu odšli kot cigani...

Drugače pa v samih tolažbah živimo
in davijo nas in tišče za obroke,
a včasih nam vendarle misel skoz zimo
prisi je, da vzeli bi vse sami v roke...

Pri nas pa je toliko src
poteptanih,
kolikor v gorah je strug
razoranih,
kadar spomladi divjajo
vodé.

(Ivan Albreht: »Prisluškovanje«)

Oton Gaspari: Pod gorami
(Koroški motiv)

IN ZNAMENJE MOLI
V ZAMISLJENI SENCI

Narodna kultura

Dr. Viktor Maček

Slovenski narod šteje med one po usodi prikrajšane narode, ki so se skozi stoletja morali brez lastne narodne države boriti za svoj obstoj. Podobna usoda je doletela tudi Hrvate in Srbe. Toda ravno srbska zgodovina je prepričevalen dokaz, da je živa narodna zavest najboljša pot narodu iz teme suženjstva v svobodo.

Že od nekdaj so skušali tujci Slovencem dokazati, da jim sploh ne gredo pravice naroda, ker še lastne države in zgodovine niso imeli. Ni čuda, da smo se Slovenci že od nekdaj ozirali po kakem drugem bistvenem narodnem znaku in svojstvu, ki bi nam moglo uspešno služiti za dokaz, da nam gredo pravice pravega naroda. Tako smo se zatekali h *kulturi*, se svoje kulturnosti krčevito oklepali in se takorekoč radi nje trkali na prsa, češ, da nam je v zadosten dokaz naše narodne samobitnosti.

Še v Avstriji smo bojevali svoj narodni boj v imenu in pod ščitom lastne kulture. K temu pa se radi zatekamo še danes, kadar se nam zazdi, da nam kdorkoli skuša odščipniti košček naše narodne samobitnosti.

Ne bo torej odveč, da se pobližje seznanimo s tolikokrat rabljenim izrazom »kultura«.

Najlažje si razložimo pomen vsake besede, če ji preiščemo njeno poreklo. Po svojem izvoru ta beseda ni naša, temveč smo jo kar neizpremenjeno prevzeli iz latinščine, srednjeveškega splošnega občevalnega jezika omikanih slojev. Podobno kakor v slovenščini jezik ustvarja iz glagola »pletem« samostalnik »plot« ali »greben« — »gredica«, je latinščina ustvarila iz glagola »colere« (izgovori: kolere), kar po slovensko pomeni obdelovati, gojiti, — samostalnik »cultura« (kultura) in to besedo postavila v nasprotje z besedo »natura«, ki se tudi nahaja še iz latinščine prevzeta v slovenskem besednjaku.

V nasprotju teh dveh besed je skrita najstarejša zgodovina človeka: najprvo je bila natura — narava! Če je hotel človek pridobiti od narave kaj več, kar mu je sama nudila, jo je moral obdelovati. Z delom je kosu zemlje v prirodnem stanju utisnil pečat in mu z delom dal novo *podobo* — *obliko*. Tako je iz nature — zemlje ustvaril kulturo — *polje*, kar pomeni beseda kultura v svojem prvobitnem najstarejšem stvarnem smislu. (Primerjaj besedo »kultura« pri razporeditvi kakovosti zemljišč.)

Po človeku hotena nova oblika prirode je torej prvo, po čemur se kultura javlja. V tej novi obliki se je pojavila tudi volja razumnega človeka živeti drugače, kakor mu predpisuje zgolj natura, ki veže vsa ostala živa bitja; tej novi obliki se je torej človek povzpел od navadnega živega bitja do človeka.

Polje si je seveda človek pridelal za to, da ni bil več navezan na muhavost prirode, ki mu je sadeže dala ali pa tudi odtegnila. Da pa je lahko obdelal polje, je zopet s svojim delom moral preobraziti drevo za plug, katero preobražanje v slovenskem jeziku še danes skozi tisočletja nazaj zasledujemo pri

v mnogih krajih za plug uporabljani iznačbi »drevo«. Tako zapovrstjo je moral z lastnim umom in z delom iz kamna ustvariti kladivo in nož, iz ribje kosti šilo in šivanko in tako je človek s svojo voljo dajal stvarjem prirode novo obliko, nov smisel in namen in svoj duševni pečat.

Vse to, kar je tako ustvaril, vse te stvaritve so služile predvsem zadostitvi njegovih telesnih potreb. Človek je pač ustvarjen tako, da mora po prirodnem zakonu utešiti najprvo glad in žejo, se zavarovati pred vremenskimi nadlogami s stanovanjem in oblačili. Šele nato je sposoben misliti tudi na višje duševne potrebe, ki se javljajo šele po utešenju nižjih telesnih potreb.

Vse one človekove stvaritve, s katerimi se je obdal in jih ustvaril s svojim umom in delom iz prirodnih stvari radi utešenja telesnih potreb, torej zlasti prirejena hrana, oblačila in stanovanje ter seveda za pridobitev vsega tega potrebno orodje, tvorijo skupnost stvarnih, t. j. otipljivih ali z drugo besedo gmotnih dobrin in predstavljajo človekovo g m o t n o kulturo.

Ta gmotna kultura pa je granitni podstavek, na katerega je človek v svojem nadaljnjem razvoju gradil svojo d u h o v n o kulturo. Po zadostitvi najnujnejših telesnih potreb šele se je mogel človek družiti v skupnost, v kateri je ustvarjal najprvo skupno vero in jezik kot občevalno sredstvo, potem pa skupne šege in navade, skupno pravo in skupno umetnost. Vse te stvaritve človeka pa spadajo v območje nevidnega duhovnega sveta in njihova skupnost predstavlja človekovo in narodovo duhovno kulturo. V vsem tem se je človek izživljal kot v novih *višjih* oblikah življenja. Od *izoblikovanja zemlje* se je pojem kulture razširil na *izoblikovanje življenja*.

Prvi izraz in način kulture so torej prvotno *oblike*, v katerih se je poljubni narod gmotno in duhovno izživljal.

Ker pa imamo vsi ljudje precej enako ustvarjena telesa, bi bila torej blizu domneva, da so si vsi ljudje in torej tudi praljudje v razvoju ustvarjali enake ali vsaj zelo slične oblike življenja, t. j. enako kulturo. Iz zgodovine pa vemo, da so bile kulture starih narodov najrazličnejše in tudi od danes vemo, da se narodi po kulturi še vedno znatno ločijo. Od kod torej to razlikovanje med kulturami, katerih razlika se kaže baš v drugačnih oblikah prehrane, stanovanj (stavb), oblačil, jezikov, ver, šeg in zakonov?

Odkar je bil človek izgnan, kakor sv. pismo pripoveduje, iz raja, je moral v potu svojega obraza služiti svoj kruh. V tem božjem ukazu je skrito tudi jedro velikega človekovega kulturnega poslanstva. Že v najstarejših časih so ljudje živeli po vseh delih naše zemlje. Vemo, iz zemljepisja, da so zemeljske razmere na površju zelo različne. Tu prevladujejo gore in hribovje, gozd in pašnik, tam prevladuje nižina, vodovje in ravan. Tu imamo skoraj večno zimo, zopet drugje skoraj večno pomlad. Eskimo rabi varno zavetje, mastno prehrano in toplo obleko. Zima ga skoraj preko polovice leta uklepa v sneg in led in ga sili v brezdelje. Zato je že po postavi majhen in čokat, zavaljen in okoren in tak je tudi način njegovega mišljenja, tako je njegovo orodje, obleka in vsa njegova okolica.

Južnjak pa je njegovo živo nasprotje. Arabec se zadovolji s pestjo dateljnov za hrano celega dne, je lahko oblečen, živ, bistroumen, vitek, okreten in udaren. Vidimo, da so tako različne krajevne in zemljepisne razmere narekivale prebivalcu različne telesne potrebe ter ga s tem silile, da se je razmeram prilagodil in tem potrebam primerno ustvarjal take dobrine, gmotne in duhovne, ki so ustrezale njemu in naravi okoli njega. Pod istimi prirodnimi pogoji in razmerami živeči ljudje so se združili v skupnost, katera je bila značilna po tem, da so se vsi ti izživljali po enakih oblikah gmotnega ali duhovnega življenja v nasprotju z bližnjo ali oddaljeno drugo in pod drugimi naravnimi razmerami živečo skupino ljudi. Skratka, vsa skupina je po svojih zemljepisnih posebnostih bivališča ustvarjala svojo posebno gmotno in duhovno kulturo. (Primerjaj puščavsko, na rodovitnosti Nila zgrajeno kulturo Egipčanov s kulturo v ogromnih ravninah živečih Kitajcev.)

Tako je nastala iz zgolj prirodne skupnosti ljudi sčasoma tudi kulturna skupnost, ki se je izražala po enakem načinu dnevnega življenja in po skupni vezi vere, umetnosti, šege, običajev in zakonov. Značilno je za kulturno skupnost, da se je ne dá predpisati ali izsiliti, ampak da nastane vsled prirodnih pogojev sama od sebe in da se uveljavi proti vsem članom skupnosti, čeprav tudi proti volji posameznika. Razum s kulturno skupnostjo nima opravka, ker pesmi, jezik, junaško narodno dejanje ni zraslo iz razuma, ampak je izraz človekove globlje podzavesti in čuvstvovanja, ki je vezalo človeka s človekom, vse pa obenem z njihovimi predniki.

Za tako kulturno skupnost je tudi značilno, da se ji vsak član sam od sebe podvrže in se v vsem ravna po splošno veljavnem predpisu, kar gre celo v malenkost in to še danes. Čez moško modo n. pr. poleti zabavljamo, kako je nesmiselna, pa vendar nima nihče poguma, da bi šel v mestu prvi s kratkimi hlačami v urad, na deželi pa brez srajce na polje, čeprav bi bilo za oba to bolj zdravo in pametno, pa se vsakdo ustraši zgražanja drugih. Le tiste stvari in le tista dejanja imajo vrednost, ki jim jo skupnost prizna. Kar ta zavrže, je brez vrednosti.

Nad vsemi stvarmi v skupnosti vlada nevidno, a od vseh priznana vrednostno merilo, ki proglašča, kaj je dobro in primerno, in kaj je nasprotno zavržno in brez veljave.

Za posamezne v kulturno skupnost pripoznane dobrine pa so postavljene kar vrednostne lestvice. Ta pesem je lepša kot druga, to dejanje je bolj imenitno ko drugo, umetnina tretjega je pa višek umetnosti, takole in podobno razsojamo dan na dan o vseh pojavih dnevnega življenja.

Lestvice vrednosti, po katerih merimo, pa niso zasidrane v našem razumu, temveč v naši podzavesti, v čustvenosti. Razum le pomaga razsojati, često pa se še glasno upira splošnemu pravilu. Odloča pa čustvo, občutek.

Kultura se torej pri skupnosti ne izraža zgolj v oblikah, temveč tudi v skupnem načinu občutja, ki tem oblikam daje pomen in smisel, in v skupnem vrednotenju vseh življenjskih oblik — gmotnih in duhovnih.

Na kmetih

*V samotj brez imena
mineva nam življenje,
razpleta se trpljenje,
ki smrt je njega cena.*

*Vendar na plodni grudi
zorali smo že leho,
kij mladim bo v uteho,
ko nus življenje utrudi.*

*Ne v smeh ne v jok, le v žalje
smo svoji zemlji zvesti
bodočnosti — nezvesti
prihranili dragulje*

*naporov, zmag in dela —
In le drevo kraj hiše
o kmetiski raji piše,
kako je tu — trpela.*

Ivan Albrecht

Kultura je torej skupnost vseh življenjskih oblik nekega naroda, torej skratka izoblikovanje njegovega življenja na temelju skupnega vrednostnega merila.

Svoje lastno, za nas značilno občutje in merilo in svojstvene oblike izživljanja imamo tudi mi Slovenci, smo jih od nekdanj imeli, pa smo torej upravičeno zase zahtevali priznanje narodne samobitnosti. Ta naša zahteva je še danes polno upravičena. — Kakšna je ta naša kultura in ali more in mora biti ž njo zadovoljen mladi kmetško-delavski pokret, to pa nam razodeva naš program.

Borba

Vlado Kreft

Že dolgo se borim s svojo vestjo in z vsem, kar vidim krivičnega v življenju. Sanjam, blodim, gradim, rušim, preklinjam in iščem . . .

Vse okrog mene je lažljivo, potuhnjeno, enako močvirju, na katerem vidiš le čmerikavo travo.

Vsak dan zjutraj poslušam pisk tovarniške sirene:

tisoč in tisoč koščenih in bledih obrazov stopa v kovalnico kapitala. Starci, žene in možje, dekleta in fantje.

V daljavi slišim zamolkle udarce njihovih bratov v črnih revirjih: glas trpljenja sužnjev črnega demanta.

Preko poljan se razlega ihtenje osirotelega kmeta. Z bičem bije po slokih konjih in orje. Kmetica seje in po sejanju okraši njivo z blagoslovljeno šibo, da bi bilo leto boljše . . .

Po cestah švigajo motorji, avtomobili, po zraku aeroplani, v lepih palačah se vršijo pojedine, hrupni plesi, zunaj pa laja pes in berača odganja.

Zemlja se vrti in vrti, svet z njo nori, v podzemlje pa že huri!

Še vedno se borim!

Že čutim, kako me duh zapušča, mi odvzema borbenost in moja sila popušča.

Vse gre od mene: sovražniki in prijatelji. Več jim je denar, nič pravica in ideal. Kakor mrtvi vojščaki so: dvignejo roke le tedaj, ko je treba udariti po sebi in sebi enakim. Zlatniki in srebrniki so njihovo življenje in trpljenje, lagodnost več kot odpornost. Majhni so po duhu in razumu, veliki po praznih besedah in lastnih zahtevah.

Obupujem!

Včeraj sem hotel s sveta, danes se vprašujem, zakaj je bilo življenje močnejše od smrti.

Okrog sebe vidim le poteptano travo, prazno malho in . . .

Kam torej hočem tako osamljen, brez kril, brez sil?

Vdaj se! Ne!

Borba je moje življenje, borba proti vsemu, kar prinaša bedo, pomanjkanje in krivico. Ob njej hočem živeti in umreti.

Moj duh mora naprej skozi tovarne, preko poljâ, mimo mestnih zidov do cilja.

In Vam, ki ste z menoj: v pomoč Vas kličem, ker vem, da Vas je mnogo, ki mislite z menoj. Tam v daljavi je nekje mejnik, ki naš bodoči bo vodnik!

Pesem o pomladi

Jakob Struja

*Kaj mislite, fantje, bo skoraj pomlad?
Mi smo že polhovke v skrinje zmetali
in okna odprli, da bi v vetru z livad
s pesmijo vedro se spet nasmejali.*

*Prav te dni so dedje v snegovih vriskali,
na strani dolenski so rušili svet.
Odkar so se smrti v naročje podali,
ugaslo je tri sto tri in šestdeset let.*

*O zdaj pa ne more še biti pomladi,
prečudna vremena se v zemljo neso.
Kaj če bi vam, fantje, po stari navadi
poslali nekoč petelinje pero?*

Djekše v slovenskem Korotanu

Iz oči v oči

Tine Janhar

Na vasi nismo vajeni hitrih izprememb — in morda se imamo prav tej naši lastnosti zahvaliti, da kmetski živelj še ni zdrvel na celi črti v nemoralni kaos, katerega dandanes vsevprek opažamo.

Sicer bi se slišalo lepše, ako bi dejali, da živimo v dobi vsesplošnega napredka in da ima v tem »lepem« razvoju tudi naša vas začrtano svojo vzporedno pot. Toda čemu bi lagali sebi in drugim? Ali ni bolj pametno, da kar hladno ugotovimo golo resnico, kakor pa, da z lepimi frazami varamo sebe in svojo okolico?

Ozrimo se samo par desetletij nazaj in se vprašajmo: Koliko prav za prav ima kmetski stan od vsega toli opevanega napredka? Ali kmetski človek dandanes ne živi še bolj primitivno, v še večjih telesnih in duševnih težnjah kakor naši predniki? Prav nič se zato ne smemo čuditi, če kmetška mladina s pomilovanjem zametuje slavospeve o »lepoti« življenja na deželi in se mrzlično preriiva k izhodu iz tega »raja« ... Saj ji rodni krov ne nudi najprimitivnejšega življenjskega cilja: zadovoljno lastno ognjišče. Kako pa naj upata kmetski fant in dekle, da dosežeta cilj, ko pa se celo rušijo že obstoječa ognjišča! Ni nova ugotovitev, da v obstoječih gospodarskih razmerah in pri sedanjem dednem zakonu niti 10 odstotkov kmetijskih posestev ne bo zadostilo pogojem, pod katerimi bi jim bil omogočen obstoj...!

Gotovo bo ta ali oni modrijan trdil, da mladinski list ne bi smel tako na debelo rušiti vere v »lepoto« kmetskega stanu in da kmetška mladina že itak trumoma beži z dežele v mesta in druga industrijska središča. Tem v pojasnilo naj bo povedano, da je vera v lepoto kmetskega stanu na deželi tudi brez teh ugotovitev že davno izginila.

Edino, kar nam vliva v današnjem težkem položaju še poguma in nam pomaga, da vztrajamo, je vera v boljšo bodočnost, v pravičnejšo socialno ureditev človeške družbe, v zmago kmetstva. Ta vera čaka — kakor v pepel zasuta žerjavica — močnega vetra, ki bo razpihal pepel in istočasno vzdramil njeno silno moč. Naša sveta naloga je, da to iskro upanja skrbno negujemo in ji od časa do časa nudimo svežega zraka. To nam bo toliko lažje, ker nismo več prepuščeni vsak samemu sebi na milost in nemilost njim, ki naše človeške pravice teptajo v prah. Z našim mladinskim gibanjem in lastnim čtivom smo tesno povezani med seboj. Vse to nam dviga duha in nam utrjuje vero v *boljšo bodočnost* — ki prej ali slej mora biti dosežena!

To je v kmetijstvu najbolj viden napredek zadnjega desetletja!

---

*Dragulj, ki vekomaj ohrani svoj sijaj,
je bil in bo le — kremenit značaj.*

Ker si kmet

France Artnak

Nerodno je bilo mlademu človeku, če mu je kdo ironično vrgel v obraz — kmet. Kajti v tem je ponavadi tičalo mnogo zaničujočega in ponižujočega. Sploh, nerodno je bilo mlademu človeku biti ponižen kmet.

Počakajte! Povem vam zgodbo, ki sem jo doživel v prvi gimnaziji.

V razredu smo bili pomešani fantje in dekleta. Z vseh vetrov smo bili, gosposki, kmetski in delavski, ki smo se ločili le po oblekah, včasih pa tudi po možganih in vsebini ali praznini želodcev, kakor je pač naneslo.

Mene je bil spravil v gimnazijo učitelj Sirk. (Dober človek je, Bog mu daj še dolgo uživati srečno zaslužen pokojnino!) Doma prav za prav niso imeli mnogo smisla za take stvari, kakor je gimnazija, kajti odločili so me bili že za kmetsko delo in me v ta namen že pošiljali past krave k sosedom. Toda gospod učitelj me je iztrgal iz te idile — od krav — in moja pot navzgor, v neznano bodočnost, se je pričela s sprejemnim izpitom za prvo gimnazijo.

Težko sem se privadil novemu življenju. Pri vsaki izložbi sem si temeljito ogledal vsako stvar do podrobnosti in obilo koristnega sem se naučil že tu.

A šola! To je bila šele velika začetnica. Pa mestna dekleta! Kar neverjetno se mi je zdelo, da se smem z njimi učiti, pogovarjati. In tako bi bilo šlo vse v redu, da se ne bi bil gospod učitelj zmisлил prepozno, da spadam v tako odlično šolo, kakor je gimnazija. Že v trinajsto leto se je vleklo moje življenje in v meni so se začele vzbujati že nečimerne misli — o ljubezni. Seveda, kar tako. Med poukom so mi često uhajali pogledi v prvo klop. Baarijeva Vanda mi je hodila po mislih. Bila je res lepo, gosposko dekle, modrih oči in valovitih kostanjevih las. Toda približati se ji nisem upal. (To je še danes moja grda napaka.) Bal sem se, da bo takoj ogenj v strehi, da bo zvedel ves razred, da rad vidim Vando — in končno, strah me je bilo pred strašansko resnim obrazom razrednika Raka, ki bi mi bil gotovo temeljito plačal sprehode Vande po mojih možganih.

A kaj vse premore mladost in — ljubezen. Nekega dne sem se ji približal. Malo sem zardel, tako približno do ušes, pa nič zato. Videl sem, da govorijo ž njo tudi drugi, pa sem se opogumil še sam. Govorila sva, sicer ne vem več, kaj vse, vem le, da jo je zanimalo, čemu nosim v ušesu črnega zamorčka.

Toda črnega zamorčka mi je bil kupil birmanski boter, kakor je bilo pač takrat vsesplošna navada pri nas. Boter, ki se je hotel postaviti, je moral namreč kupiti poleg drugih stvari, lecta in sladkarij, ure, molitvenika in molka, še zamorčka. In moj boter se je hotel pokazati. To pa me je stalo tudi prvo razočaranje. Moj zamorček z lepimi zlatimi očmi in zlatimi ušesi, me je ponižal v očeh ljubljene Vande Baarijeve. To je bil zamorček, ki, pravijo, pomaga, če boli glava. Tega pa Vandi seveda nisem mogel povedati. Kako tudi neki! Smejali bi se mi in ž njo vse gosposke tovarišice in tovariši. Nisem ji odgovoril, ko me je vprašala, čemu nosim uhan. Sram me je bilo in zardel sem ko rak, če ga

vržeš v krop, ter se zmedel. Pa mi je ona odgovorila mirno, nekako pomilovalno: — ker si kmet...!

Zazvonilo je. Posedli smo se po klopeh, v meni pa je razbijalo ves čas očitačoč: ker si kmet, ker si kmet. Zdelo se mi je, da tudi profesor, ko predava, gleda ves čas na mene in si misli: — kmet. Ob vse veselje sem bil in najrajši bi se bil pogreznil v zemljo. Sreča je bila le, da je bila to zadnja ura pouka, kajti drugače bi me bil spremljal domov skoraj gotovo poleg kmeta še kak neroden nezadosten.

Tudi doma sem se čutil, kakor na žerjavici. Ko so se drugi smejali, mi je šlo na jok, ko so drugi večerjali, sem se spravil v posteljo. Mati je bila v skrbeh, kaj mi je, oče pa itak ni imel nikoli časa, da bi me bil pogledal; vedno se mu je mudilo na delo.

Vso noč nisem zatisnil očesa. Pred očmi mi je stala Vanda in v možganih se mi je krtovičila misel: kmet. Strah me je bilo tudi, da me bodo zjutraj tovariši in tovarišice sprejeli pred šolo z zasmehom, češ kmet si, kmet, kmet.

Nič mi ni dišalo, da bi šel v šolo, a doma bi me tudi čudno gledali, zakaj ne bi šel. Z muko sem se premagoval, da nisem zajokal. A toliko je bilo v meni trme, da zamorčka le nisem iztrgal iz ušesa, tega nesrečnega zamorčka, in ga vrgel, vrgel, da bi ga nikoli več nihče ne bil videl.

Šel sem v šolo, kakor poparjen petelin. Toda nič ni bilo nevsakdanjega. Sošolci in sošolke me niso sprejeli z zasmehovanjem. Ne! Nihče! Vse je bilo ponavadi. Tudi Vanda je že sedela v prvi klopi, kakor navadno. Ko sem šel mimo nje, sem povetil oči, ona pa me je prijela za roko in me s svojimi modrimi, sanjavimi očmi pogledala prijazno, nežno. Tudi sedaj sem zardel! Vanda me je prosila, naj ne bom hud zaradi zamorčka. Obljubila mi je, da mi nikoli več ne bo nagajala in tako se je sklenilo tisti trenotek dvoje prijateljstev, dva mlada človeka, doraščajoča otroka, sta se znašla na skupni poti, ki ju vodi v neznano, tajinstveno življenje.

Nekje je napaka

Jakob Struja

*Náš svet je velik in bogat,
na vseh straneh moč svojo pije
in kot neizmeren bel zaklad
med drugimi svetovi sije.*

*Ljudje pa kot bogovi beli
oznanjajo ljubezen sveto
in hočejo, da vse bi bilo
v dobroti blaženi objeto.*

*Nas stiskata pa glad in mraz,
gospod pa s težkim bičem čaka
in nihče se ne usmili nas.
Nekje v osrčju je napaka.*

Industrijsko rastlinstvo

Ing. J. Teržan

V letih agrarne krize se omenja v vsakem predlogu za olajšanje te krize »industrijsko rastlinstvo«; to naj zamenja pšenico in ostale poljske pridelke, ki nimajo nobene cene.

Pred svetovno vojno, kakor tudi v prvih desetih povojnih letih, ko se je gospodarstvo mogočno razmahnilo, so srednje-evropske države uvažale sirovine v industrijske svrhe iz onih držav, ki so že od nekdaj gojile te industrijske rastline in jih izvažale v one države, ki se do tedaj za pridelovanje teh rastlin niso zanimale iz tega ali onega vzroka.

Ko pa se je bujno cvetje povojnega gospodarstva začelo sušiti in osipati, sedaj v tej državi, potem v drugi, so se posamezne države skušale osamosvojiti uvoza. Po določenem gospodarskem načrtu so začele delati poskuse, da bi pridelovale doma po možnosti vse, kar rabijo, in bi se na tak način osamosvojile in postale popolnoma neodvisne od drugih držav. Svobodna trgovina je postala čez noč samo še učni predmet na trgovskih šolah. Carine, takse, kliring itd. so svobodno trgovino povsem udušile ter stvorile gost in visok trnov plot; razdelile so Evropo v same majhne vrtove s tako visokimi ograjami, da gospodarstvo ene države, če bi hotelo izvažati svoje pridelke v drugo, ob prevelikem naporu in žrtvah izkrvavi in se uniči. Oglejmo si samo en slučaj! Sosedna Avstrija rabi našo živino. Uvažamo lahko samo naše najboljše blago. Za kilogram žive teže goveje živine (400—800 kg težke bika) plačajo trgovci 2.50 do 3 Din. Ko to živino uvozijo v Avstrijo, imajo skupnih stroškov na carini, taksah in prevozu za 1 kg 3.50 Din. Torej vzame Avstrija pri vsakem, od nas uvoženem živinčetu za svoj fond, iz katerega podpira lastno živinorejo in poljedelstvo, mnogo več, kot dobi naš kmetovalec in živinorejec za živino, ki jo je leta in leta vzgajal in krmil! To je primer, kakšen vpliv imajo carinski in ostali plotovi, s katerim so se obdale države.

Dokler se svobodna trgovina zopet ne okrepi, smo tudi mi prisiljeni, spremeniti svojo dosedanjo kmetijsko produkcijo in pridelovati to, kar rabimo in kar moramo še danes uvažati. Mnogo je teh pridelkov, za katere plačamo inozemstvu letno milijone in milijone; največ teh pridelkov spada med takozvano »industrijsko rastlinstvo«. Zato hočemo naštetih vse te rastline. V vsaki številki »Grude« bomo eno teh kultur natančneje opisali ter povedali, če se dotična rastlina lahko goji tudi pri nas v Sloveniji. Razpravljali bomo o lanu, konoplji, juti, bombažu, repi, hmelju, oljni repici, maku, tobaku, cikoriji itd.

---

*Bogastvo, ki je v grudi zakopano,
dobiš, če združiš prav — razum in brano.*

Kaj nas je gnalo na Koroško?

Hotimir

Malgaj, Maister, Lavrič, Jurca in drugi: kaj vas je po svetovni vojni gnalo na Koroško? Kakšna čustva in misli so gibala vaša srca, da ste se šli bojevat na Koroško? Kakšne misli in čustva so prevzemala nas vse, da smo se zanimali za Koroško? ...

Ko je leta 1918. stara Avstrija razpadla, tedaj sta nas Slovence razgibali dve veliki misli, po katerih uresničitvi smo hrepeneli in ki smo ju že za trdno pričakovali: Osvobojenje in združenje. Osvobojenje izpod tujinskega jarma in združenje, zedinjenje vseh bratov po krvi in jeziku.

Prva misel je izražena v verzih:

*Na naši zemlji tuji rod
naj gost nam bo, a ne gospod!*

Skozi dolga stoletja smo Slovenci hlapčevali tujim narodom. Na svoji lastni zemlji smo bili hlapci. Tujci so nas pritiskali k tlom, so nas izžemali in so potujčevali našo zemljo. Koliko nekdanje slovenske zemlje smo izgubili! Saj se po vseh vzhodnih Alpah nekoč prebivali Slovenci! Cela sedanja Koroška je nekoč bila slovenska. Dve tretjini slovenskih krajevnih imen po sedaj nemški Koroški še danes pričati o tem, da je nekoč cela Koroška bila slovenska.

Slovenci so prebivali po sedaj nemški Štajerski, sedanji Leoben je bil slovensko Ljubno, Admont je bil slovenski Vodmat. Glavno mesto nemške Štajerske Graz = Gradec ima slovensko ime. Slovenci so segali gori do Donave, kjer so mejili na Čeha. Windisch Garsten na Zgornjem Avstrijskem, Windisch Matrei na vzhodnem Tirolskem pričata o tem, da so nekoč ondi prebivali Slovenci. Slovenska je bila Pusta dolina na Tirolskem (Pustertal), slovenski je bil solnograški Lungau.

Vso to lepo in obširno ozemlje smo izgubili.

Naveličali smo se tujega jarma, zahrepeneli smo po svobodi. Hoteli smo, da se neha potujčevanje naše zemlje. Hoteli smo rešiti vsaj to, kar nam je še ostalo.

Tako je naravno, da smo hoteli, da tudi Slovenska Koroška svobodno zadihaja, da tudi v Slovenskem Korotanu zasije svobodno sonce.

To je bila prva velika misel, ki je prevzemala naš narod ob razsulu stare avstrijske monarhije: Osvoboditev izpod tujega jarma. Svobodno sonce naj zasije vsem Slovincem!

Kako plemenito in pravično prizadevanje in stremljenje!

Druga misel pa je bila: Združenje vseh bratov po krvi in jeziku. Združenje in zedinjenje vseh Slovencev v narodni jugoslovanski državi.

Že od leta 1848. so terjali Slovenci združenje vseh Slovencev, terjali so Zedinjeno Slovenijo. Združijo naj se vsi Slovenci na Kranjskem, Štajerskem, Primorskem, Koroškem in na Prekmurskem v eno samoupravno telo. Nemci nam te zahteve niso hoteli izpolniti. Držali so se gesla: Divide et impera, razdeli jih, da jim laže vladaš!

OTON GASPARI: CERKEV NA BAČAH
(Motiv s slovenske Koroške)

Ob razsulu stare Avstrije smo tedaj mislili, da se nam bo uresničil stari sen: Združenje vseh Slovencev v narodni jugoslovanski državi. Jasno je, da smo hoteli, da se pridruži tej Zedinjeni Sloveniji tudi Slovenski Korotan, saj je to sestaven del slovenskega ozemlja. In ta Slovenski Korotan sega gori do vrh Dobrača, do vrh Osojskih Tur med Vrbskim in Osojskim jezerom, do vrh Magdalenske gore ali Sv. Helene nad Gosposvetskim poljem, do vrh Svinje planine gori za Velikovecem. Do teh naravnih narodnih mejnikov sega naše narodno ozemlje na Koroškem. To je slovenski trikotnik na Koroškem: Dobrač (s podaljškom v Ziljski dolini do Šmohorja) — Svinja planina — Košenjak.

Vsak Slovenec in vsaka Slovenka bi morala poznati te naravne narodue mejnike slovenskega narodnega ozemlja na Koroškem.

Nemcem nismo hoteli ničesar vzeti. Hoteli smo samo, da, kar je slovensko, tudi *ostane* slovensko. Hoteli smo svobodno in zedinjeno slovensko narodno ozemlje v narodni jugoslovanski državi. Naše teženje in prizadevanje je bilo v polni meri upravičeno in pravično.

Žal, da se naše upravičene želje niso izpolnile.

Toda narod, ki hoče živeti, ne obupa!

Fantovska

Jakob Struja

*Ljubiva se, dekle, ljubiva,
od daleč le sanjajva, kaj bo vse z nama,
kar naju teži, si razkrijva,
saj nisva, saj nisva v svetu prav sama.*

*Oče bo gruntec mi dal,
tak, da bi človek zavriskal, zavriskal,
jaz pa ne bom se smejal,
zame, zate mi bo strah srce stiskal.*

*Težka bremena tiščijo ljudi,
kmetskemu ljudstvu obsodba se piše,
danes in jutri nam pijejo kri
in nekega dne poženo nas iz hiše ...*

Kulturna politika na češkem podeželju

Objavljamo izvleček iz zanimivega poročila kulturnega referenta Antonina Matule na letošnjem kongresu čeških kmetov.

Kulturna politika je zelo važen sestavni del politike, ker obravnava duhovno življenje in duhovne dobrine milijonov ljudi. Slava in sila naroda ni zrasla iz gmotnega bogastva, temveč iz duhovitih vrednot revnih voditeljev in revnega ljudstva. Interes praktičnih politikov in politične javnosti se je osredotočil bolj na gospodarsko-socialno politiko kakor na kulturno. To ni zdrav pojav! Zmanjšano zanimanje za kulturno politiko pomeni nevarnost za naš razvoj. Kjer ni duha ne ideje, tam zmagujejo strasti. Kjer pa vladajo strasti, tam je konec družabnega reda, je konec življenjske varnosti. Niti diktatura ne reši duhovno razkrojene družbe.

Veliko število šol in kulturnih ustanov še ne dokazuje dobre kulturne politike. Kam z brezposelno inteligenco? Na to mora misliti dober kulturni politik. Revščina preprostega človeka je mučna, revščina mladega izobraženca je grozna. *Z ustanavljanjem šol brez načrta — si družba plete bič v obliki mladih brezposelnih revolucionarjev.*

Republikanska kmetška stranka je vzniknila iz praktičnih potreb kmetijstva, brez točno odrejenega in filozofsko utemeljenega svetovnega nazora.

V teku njenega tridesetletnega obstoja so ustvarjali njeni voditelji ideologijo agrarizma in pozneje kmetškega republikanstva. Ta ideologija se ne omejuje samo na ureditev gospodarstva in socialnih odnosov v državi, temveč vsebuje tudi ideologijo kulturnega dela. Opozarjamo na ideološke besede, članke, razprave in publikacije pokojnega predsednika Antona Švehle, sedanjega predsednika vlade dr. M. Hodže, dr. R. Rolička, sekc. šefa dr. E. Reicha, ing. A. Palečka itd.

Imamo številne kulturne ustanove, ki delujejo v okviru te ideologije za povzdigo duhovne kulture kmetškega ljudstva. To so kmetški tečaji (Svobodné učení selskí) v Pragi, Brnu, Bratislavi, Košicah, Češkoslovaška kmetijska akademija, Češkoslovaški kmetški muzej, Kmetška prosveta, Zveza kmetške mladine, kulturni svet stranke, kulturna komisija izvršnega odbora stranke in organizacija kmetških akademikov. Izmed časopisov, ki obravnavajo kmetško kulturo, navajamo *Kmetško prosveto* in *Brazdo*. Izhaja tudi serija kmetških romanov v knjižnici »*Glasovi grude*«. Izdajati bomo začeli tudi časopis za književnost in kritiko ter knjižnico kulturno-političnih spisov. Delo teh ustanov je ogromno, vendar še nepopolno. Kulturno delo stane mnogo denarja. Kmetški ljudje pa niso vajeni, izdajati denarja za duhovne vrednote.

Med našimi pristaši še ni dovolj smisla za globlji študij ideoloških publikacij. Pripadništvo mnogih pristašev je konjunkturno, je strankarstvo brez duha. V nekoliko zvezkih je izšlo delo dr. M. Hodže: »Članki, besede, razprave«. Vedno jačja je zahteva po izdaji knjige, ki bo vsebovala misli in ideje pokojnega Antona Švehle.

Agrarizem je bil v svojih začetkih stanovsko gibanje, ki je zasledovalo kmetške gospodarske in socialne interese. Na kulturnem polju smo od agrarizma dospeli k ruralizmu (od kmetijstva do kmetstva). Ime ni priljubljeno, toda ni bilo primernejšega; sicer se je pa v tuji, zlasti v ameriški sociološki znanosti že zdavnaj udomačila. Ruralizem je kulturno gibanje. Izhaja iz duševnosti vaščana in se usmerja k njemu ne glede na gospodarsko, stanovsko, versko ali politično opredelitev vaškega prebivalstva. *Kmetstvo je njegov duhovni cilj in vir narodne kulture*. Narodova kultura ima v kmetstvu svoje najgloblje in najmočnejše korenine. Kulturna skrb za razvoj duhovnega kmetstva je enakovredna vsaki drugi kulturni delavnosti. Kmetstvo je ljubezen do grude, do doma, do domovine, spoštovanje tradicije in vere. Kmetova delavnica, priroda, to je največja krasota na svetu. Agrarizem in ruralizem sta obliče in vsebina vaške aktivnosti. Agrarizem osredotoča svoje sile na gmotno blagostanje vasi, ruralizem je njena duhovna vrednota. *Obe cesti vodita k istemu cilju, ki je gospodarski in kulturni napredek podeželja*. Z ruralizmom povzročamo gibanje tvornih sil kmetškega razumništva, verujočega v duhovne vrednote podeželja in stremečega za poglobitvijo, obogatitvijo in pomnožitvijo notranjega (duhovnega) življenja vasi. Važnejše je, da bi bila vas socialno notranje (kulturno) izravnana kakor pa, da bi bila bogata. Večja ali manjša ljubezen do zemlje ne sme zaviseti od večjega ali manjšega donosa zemlje, ljubezen do zemlje mora imeti višje posvečenje. Svojo zemljo moramo ljubiti,

ker je ona vir ljudskega življenja, dediščina naših očetov, ker je temelj osebne in narodne svobode, ker je življenje na zemlji zdravo in prirodno. Ruralizem kot kulturno stremljenje ohranja zdrave tradicije (običaje) kmetstva in jih razvija ter pospešuje socialno dejavnost kmetstva. Zato ni dobrodošel niti tistim, ki vasi ne privoščijo prostora na soncu, niti tistim, ki pričakujejo dobička od tuje kulture, niti tistim, ki smatrajo kulturo za sredstvo razredne borbe.

Ruralizem mora biti zaželen svobodnemu narodu, ki stremi za tem, da bi bila njegova kultura, notranje in zunanje, čim samostojnejša, izvirnejša in pestrejša. Narodna kultura mora imeti duha, melodijo in barve grude, v kateri se je rodila. Kultura ne sme odtujevati človeka preteklosti, narodu, njegovim običajem, njegovim idealom, njegovi obrambni sili in ne izpolnjevanju njegovih nalog med narodi.

Kmetska misel ima lepe uspehe v knjižni zbirki »Glasovi grude«, ki so jo kmetski ljudje z razumevanjem sprejeli. Iti hočemo dalje! Izdajati hočemo revijo za pesništvo, leposlovje, filozofijo in kulturno politiko, prežeto z duhom vasi. V njej hočemo sodelovati z vsemi, ki so prijatelji vasi — ne le pri nas, temveč tudi v tujini, z ruralisti vse Evrope. Literarni krog prijateljev vasi narašča. Ruralizem ni nastopil z bojnimi gesli, vendar pa je naletel pri nas na toliko nasprotnikov, da mora ustvariti *kulturno fronto vasi*.

(Temu poročilu je sledila resolucija, ki zahteva od države, da posveti več pozornosti vasi in preskrbi sredstva za kulturno delo na vasi. Zahteva, da uvrsti država tudi vas z ozirom na kulturne pravice in potrebe v isto vrsto z mesti.)

Za vse je svet dovolj bogat,
In srečni vsi bi bili,
Ko kruh delil bi z bratom brat
S prav srčnimi čutili!

(Simon Gregorčič: Siromak)

OTON GASPARI: KMETSKA HIŠA
(Motiv s Slovenske Koroške)

Domači zemlji

Jože Ziljan

*Kakor pesem je zemljica naša,
vse jo posluša s hrepenenjem
in se žrtvuje zanjo povesod,
vse jo objema mater dobrot . . .*

*Daleč v oblake se vzpenja,
steber, mogočni Dobrač,
Krog njega pa naša njiva,
kjer trudi se kmet, naš orač.
Zraven vrhovi, grebeni so skal,
vasi in domovi, in Drava
reka se vije v globino,
buči in se peni, megli se
in teče v Podjunsko tišino . . .*

*Tam so vasi — jok in smeh . . .
Vse brate objemlje
In nov čvrsti rod
poganja iz zémlje . . .*

*Spet so vasi — matere tihe —
Kot na pokopališču tam večje
sestra ob bratu. Smrti senca
nad njima v grozi trepeče . . .
Rož ni, slavček molči —
vse, vse le vzdihuje
v vetru njih, jok le ihti . . .*

*Molitve iščejo trpeče žene,
kjer skleпajo roke v temó —
ali nekoč njih trpeča duša
spet bo vstala na zemljó . . .*

*Spet se nam klanja tam siva Peca.
Tu lepi spomini nam vstajajo —
Glejte, pomladno čudo:
vrhovi smrek poganjajo . . .
Kakor v pravljice Matjaža
nemir, tišina je v globinah,
kjer očetova še hiša sniva,
kjer prosi materina duša,
da smrti se reši deca v dolinah . . .*

*O, ti domača zemlja, si še živa?
O ti, zaklad še hraniš pesmi zlate?
O, moje srce je pri tebi, te poslušá —
Tvoj sem, tvoj sredi domače trate.*

— Štirideset let bo, tako je mislil (hlapec Jernej), štirideset in nič manj, ko sem prestopil ta prag. Bajta je bila takrat, čemerna in ubožna, da je bilo gospodarja sram in hlapca. Pa je tekel pot v potokih, pa smo postavili dom, da je ženskam veselje, moškim čast. Kdo ga je postavil? Vsi so pomrli, trudni; ostal sem sam, poslednji gospodar. Na prostrano, blagoslovljeno polje gleda naš dom. Kdo je obdelal to prostrano polje, kdo ga je razširil? Vsi so pomrli, ostal sem sam, poslednji oralec, poslednji kosec . . . Glejte, čudo prečudno: štirideset let je rodila jablan, vrtu čast in gospodar; pa pride tujec, pa bi izkopal jablan ter jo presadil na kamen! . . . Glejte, čudo prečudno: štirideset let je robotal, da bi postavil dom, s svojim potom je pognojil polje in senožet; in ko je dom stal, ko sta bila rodovitna polje in senožet, pride človek — odkod pač pride? — in pravi: nisi prvi! Ter ga spodi v hlev, sam pa sede na zapeček in si baše pipo! . . .

(Ivan Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica).

Razpis nagrad

Uprava »Grude« je določila nekaj lepih nagrad za one naročnike, ki bodo najkasneje do konca meseca aprila poravnali letoletno naročnino. Opozarjamo vse cenjene naročnike že sedaj na to in vabimo, da čimprej poravnajo naročnino.

Naliralec naročnikov bo uprava nagradila posebej s praktičnimi in lepimi nagradami.

V prihodnji številki »Grude«, ki bo izšla pred velikonočnimi prazniki, bomo objavili, kakšne bodo nagrade in kdo se bo lahko potegoval zanje.

Pripominjamo, da bodo naše nagrade take, da jih bo vsakdo vesel. Saj nam že sili pod pero in bi najrajši zapisali. Toda ne! Prijatelji, pokažite z delom, kako ste nam iskreni, da vam bomo mi potem lahko pokazali z nagradami, kako smo vas veseli.

V trdnem zaupanju, da nam mora vzajemno delo roditi obilo lepih sadov, pričakuje številnega odziva

Uprava »GRUDE«, Ljubljana, Kolodvorska ul. 7.

Za čast, veljavo, moč vasi naj delo naše nam zori

Slovenska kmetska mladina se drami. Morda je še daleč dan, toda mi slutimo zarje in vstajamo.

Z ljubeznijo bomo preorali in hočemo oplemenititi dedščino svojih očetov. Dati hočemo slovenski kmetski zemlji tisto veljavo, ki jo ji je določila usoda sama od vekomaj.

Da bodi temelj, hrana in živa vez naroda, ki ima pravico do prostora na soncu.

Da bodi sveta posoda, iz katere izvira vse, kar je bilo kdaj v tem narodu spočetega lepega, dobrega in plemenitega.

Da bodi večno ljubeča mati, ki bo vse svoje slovenske sinove povezala v tako neločljivo enoto, kakor je neločljiva celotna lepota njenih polj, gora in planin. *Stotero je podob — a le eno obličje: obličje slovenske zemlje. Milijoni zavesti in misli — a le eno srce: slovensko srce, ki utriplje iz — slovenske vasi.*

Biti hočemo rod Matije Gubca, rod, ki bo vreden ponosa, trpljenja in krvi svojih prednikov, vroče, svobode in pravice žejne krvi, ki jo nista ukrotila niti trnjeva krona niti razbeljeno železo. Biti hočemo vredni vseh onih, ki leže po nekdanjih bojiščih in nam iz grobov nemo ponavljajo svojo oporoko:

»Nadaljujte in dokončajte mladi, kar ni bilo dano nam!«

Mi slišimo ta glas, v srce nam sega in se mu odzivljemo. Mladi smo in poznamo svoja pota, poznamo svoj svetel cilj. Ne, ni več daleč dan! Zarje se vnamajo, gremó jim naproti...

Zavedamo se, da je delo trdo in težko in resno. Zato ne ostajamo v prazničnem navdušenju, se ne zadovoljujemo z ognjevitimi gesli, ampak zastavljamo kot delavci svoje sile.

Kakor vsak pameten gospodar v odmoru presodi, kaj je bilo opravljenega dela dotlej, da laže odreja vnaprej, tako bomo tudi mi v vsaki »Grudi« poročali o svojem delu, da nam bo to bodrilo zavest in nas hkratu opozarjalo, česa še manjka.

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

OBČNI ZBORI NASIH DRUŠTEV

29. novembra: Borejci: *ustanovni občni zbor*: preds.: Karol Benčec, ppreds.: Matija Gjergjek, taj.: Franjo Flisar, blag.: Marja Ciglar.

23. decembra: Sela-Gaberje: *izredni občni zbor*: preds.: Franc Zorko (Sela), ppreds.: Ivan Polovič (Gaberje), taj.: Tončka Ferenčak (Sela).

29. decembra: Birčna vas: *izredni občni zbor*: preds.: Franc Hrovatič (G. Lakovniče), ppreds.: Janez Šurla (G. Lakovniče), taj.: Ignac Perše (Birčna vas), blag.: Franc Kastelic (Jane).

12. januarja: Beričevo: *redni občni zbor*: preds.: Lojze Avsec, ppreds.: Ivan Grad, taj.: Lojze Šimenc, blag.: Jože Kralj.

Št. Janž na Drav. polju: *ustanovni občni zbor*: preds.: Alojz Ekar (Starše), ppreds.: Marica Lešnik (Starše), taj.: Franc Pulko (Zlatoličje), blag.: Jak. Dobnik (Zlatoličje).

26. januarja: Št. Jurij ob Ščavnici: *občni zbor*: izvoljen je bil stari odbor z edino izjemo, da je podpredsedniško mesto prevzela Milka Zrnec.

5. februarja: Skoke: *občni zbor*: (liste odbora še nismo prejeli).

PREDAVANJA

8. decembra: Dvor: Prof. Jarc iz Novega mesta: O Abesiniji.

Grahovo: Tov. Ciril Kraševc iz Cerknice: O Abesiniji.

15. decembra: Dvor: Tov. Ciril Dequal: O zgodovini domačega kraja.

Dobrunje: Tov. Cimerman: O travništvu. — Tov. Žabjek: O kokošjereji.

IGRE

26. decembra: Studenice: burka v 3. dejanjih: »V Ljubljano jo dajmo«.

Skoke: igra: »Divji lovec«.

5. januarja: Šmartno ob Savi: igra: »Borba za novo življenje«.

5. januarja: Škofja vas: igra v štirih dejanjih: »A njega ni«.

Fränkolo vo: A. Medved: »Stari in mladi«.

6. in 7. januarja: Boh. Češnjica: »Črna žena«.

6. januarja: Dobrunje: igra: »Grunt« (igrali doma in v Zalogu).

11. januarja: Sv. Jurij ob juž. žel.: burka v treh dejanjih: »Šedem njegovih grohov«.

12. januarja: Središče ob Dravi: Nušičeva veseloigra v treh dejanjih: »Navaden človek«.

Medvode: Cankarjeva drama: »Kralj na Betajnovi«.

26. januarja Dvor: igra v treh dejanjih: »Vozel«.

Braslovče: trodejanka: »Radikalna kura«.

2. februarja: Konjice: »Domen«.

Vojnik: veseloigra v štirih dejanjih: »Divji in nedeljski lovec«.

TEČAJI IN RAZNO

26. januarja: Beričevo: Naše društvo je priredilo celodnevni dramski tečaj pod vodstvom tov. Rozmana, načelnika Zvezinega dramskega odseka. Tečaj je prav dobro uspel ob polnoštevilni udeležbi. Tov. predavatelj nam je podal potrebno razlago o nalogah diletantskega odra.

Dobrunje: Našim prijateljem in članom smo priredili dobro uspelo kmetsko večerjo. Ta svojevrstna prireditev je privabila mnogo ljudi ter društvu prinesla zadovoljiv moralni in finančni uspeh.

1. februarja: Kmetško prosvetno društvo »Brazda« v Ljubljani je priredilo uspelo družabno prireditev.

POROKI

Pred časom sta se poročila:

Stane Škrabar, Zvezin tajnik, z gosp. Emico Perovškovo, uradnico iz Ljubljane, ter

tov. Marija Horvatičeva, učiteljica iz Krške vasi pri Brežicah, z g. ing. Jožetom Šetincem iz Sv. Lenarta pri Brežicah.

Novoporočencem želimo v zakonu mnogo sreče in zadovoljstva!

KMETSKA PROSVETA

v Ljubljani bo imela svoj redni občni zbor v nedeljo dne 29. marca 1936. ob 10. uri v dvorani Kmetijske družbe v Ljubljani.

Kmetско društvo »Brazda« je priredilo odhajajočemu Zvezinemu predsedniku poslovilni večer. V tovariškem pomenku in zabavi je prekmalu prišla ura ločitve. Želimo tov. Kronovšku uspeha polno bivanje v Nemčiji!

Ta dvojna številka se je precej zakasnila. Vzrokov je več! Zaenkrat jih ne bomo javno navajali, so pa taki, ki nam ne delajo ravno časti. Za vsako pozitivno delo ne zadostujejo

Udeleženci letošnjega prosvetnega tečaja celjskega pododbora

Vsa tovariška društva vljudno opozarjamo na sklep zadnjega Zvezinega občnega zbora o obveznem naročanju »Grude«. Tovariši in tovarišice, storite svojo dolžnost do svojega lista in naročajte ter pridobivajte novih naročnikov »Grudic«!

Zvezin predsednik tov. Ivan Kronovšek je odpotoval na študijsko potovanje v Nemčijo.

samo lepe besede in obljube! Treba je resnega dela, pri katerem pa često pogrešamo ravno tiste, ki so najbolj navdušeno govorili in obljubljali vso svojo pomoč. Tudi tistih običajno ni pri delu, ki na polna usta kritizirajo in dajejo nasvete. Je pač mnogo lažje govoriti kot pa delati in ustvarjati! Upamo, da v Lodoče ne bo več tako! Toliko v pojasnilo ali — če hočete — v opravičilo.

Urednik

IZJAVA.

Glavni odbor Zveze kmetiskih fantov in deklet je na svoji II. redni seji, ki se je vršila dne 23. februarja t. l. v Celju, smatral za potrebno, da izjavi sledeče:

1. Glavni odbor Zveze ni nikogar pooblastil za kakršnakoli politična pogajanja in za tozadevno sodelovanje, ker je značaj organizacije le kulturno-prosveten.

2. Glavni odbor istotako ni nikogar pooblastil za vstop v konzorcij kakega političnega lista.

3. Z ogorčenostjo odklanjamo zlonamerna podtikanja in sumničjenja, da se v kmetisko-mladinsko gibanje vrvajo ljudje s komunističnimi težnjami, istočasno pa pozivamo vsa včlanjena društva, da o vstopu posameznikov v organizacijo temeljito presojajo, vse sumljive pa brez oklevanja izključijo.

4. Vse članstvo pozivamo, da se že v naprej v trdni organizacijski disciplini ravna po načelih naše organizacije in po navodilih od njih izvoljenega glavnega odbora Zveze, ki je edini poklican in upravičen tolmač slovenskega kmetisko-mladinskega gibanja.

Za glavni odbor Zveze kmetiskih fantov in deklet v Ljubljani:

Ivan Kronovšek, l. r., predsednik; Tine Horvatič, l. r., Joško Tomažič, l. r., Alojzij Avsec, l. r., Lado Šturla, l. r., Grum Martin, l. r., Tone Meršlavič, l. r.

† TOVARIŠ PETER SMOLE

Z bliskovito naglico se je pretekli mesec razširila po izanskih vaseh vest, da je v krimskih gozdovih doslej neznani brezvestni morilec ustrelil tov. Petra Smoleta. Zdrav, poln življenjskih moči, je odšel v gozd, a domov se ni vrnil več. Po dvodnevnem iskanju so ga našli mrtvega. Sovražna krogla mu je ranila srčno žilo odvodnico in mu uničila mlado življenje. Bil je v najlepših letih, sredi ustvarjanja in dela.

Nepopisna je žalost domačih, posebno pa že matere, ki je na tako tragičen način izgubila že tretjega sina. Ž njo sočuvstvuje pa tudi mnogo naših tovarišev in tovarišic iz kmetisko mladinskega gibanja, saj je bil pokojnik ves čas agilen član našega društva, ter sploh zvest delavec v kmetisko mladinskem

gibanju. Vedno je bil prvi, kadar je bilo treba poprijeti za delo v prosep kmetске misli. S tem svojim požrtvovalnim in nesebičnim delom si je pridobil naklonjenost in priznanje vseh tovarišic in tovarišev.

Žalostna je bila njegova zadnja pot! Spremili so ga domači tovariši in tovarišice ter mnogo kmetškega ljudstva. Ob odprtem grobu se je od njega poslovil v imenu gasilske čete g. Jakob Modic, župan iz Bresta, tovariši pa so mu zapeli v slovo nekaj pesmi ter položili na grob lep venec.

Lahka Ti bodi, dragi Peter, gruda domača!

V Eberhartu, dne 8. februarja 1936.

Dragi tovariši in tovarišice!

Radostno sva se pridružila slovaškim fantom na XX. kurzu S. U. S. (Slobodnega učenja sedlackeho), ki se vrši na kmetijski šoli v Eberhartu. Slavnostne otvoritve so se udeležili delegati različnih agrarnih organizacij, predavatelji, gojenci tukajšnje kmetijske in vrtnarske šole ter drugi gostje. Predsednik, senator in minister dr. Anton Štefanek, je po prisrčnem pozdravu navzočim otvoril tečaj, prečital dospelje brzozjavne pozdrave, med temi tudi od naše Zveze, nakar je imel globoko zasnovan govor o razliki med *podeželjem in mestom*; predsednik je poudarjal, da je edino podeželje znalo obdržati zdrave pojme o domačnosti, povezanost z rodno grudo, medsebojni pomoči in ljubezni do bližnjega, kakor tudi odnos do vere in moralne odgovornosti. *Na teh temeljih moremo skupno graditi novo vaško kulturo, ki bo rešila človeško družbo pred propadom, ki ji grozi iz mesta.* »V tebe, kmetška mladina — je vzkliknil gospod minister — stavimo vse nade, da boš s svojo trdno voljo in silo to veliko delo izvršila.« Slavnost se je zaključila s petjem državne himne.

Učni program je sestavljen tako, da trajajo predavanja od 8. do 12. ure, ko nam izbrani predavatelji predavajo iz gospodarstva, organizacije politike, državoznanstva, higijene in drugih strok. Ob večerih pa so debate, govorni nastopi, kino predstave, skioptične slike ter petje, zjutraj pa pridno telovadimo. S tovariši sva se hitro seznanila, privadila njihovi govoric ter jim moreva v prostem času pripovedovati o naših družtvih, krajih in na-

vadah. Tudi naše pesmi jim ugajajo ter se jih pridno učijo. Ob nedeljah imamo ekskurzije. Dvakrat smo bili v Bratislavi, kjer smo si ogledali: znameniti kmetijski muzej, tiskarno, mlekarno, grad, mestni muzej; posejili smo tudi kino in gledališče. Napravili smo med drugim tudi peš-izlet k piramidi, ki je postavljena v spomin generalu Štefaniku na kraju, kjer se je ponesrečil z avijonom. Imamo tudi gospodarska predavanja ter se tudi praktično seznanjamo z vzorno šolsko živinorejo, vrtnarstvom in drugimi gospodarskimi napravami.

Najlepa je pač bila pot v zlato Prago. Saj nam je tu bila dana izredna prilika, ogledati si to znamenito slovansko velemesto. Tu smo v domu »Kmetске prosvete« obiskali tovariše iz Češke in Moravske, zbrane v tečaju S.U.S. Na tem tečaju so tudi gostje Rusi in Poljaki, tako, da jih je vseh udeležencev skupaj 63. Pozdrav je bil prisrčen, razgovor živahen, a slovo v geslu: Naj živi slovanski agrarizem! Od mestnih znamenitosti smo si predvsem ogledali parlament, narodni muzej, gledališča, »prašno brano«, Orloj in slovite Hrad-

čane s ponosno katedralo sv. Vida s zgodovinskimi dvoranami (»Vaclavski sal«, kjer se voli prezidenta republike, »Španski sal« in druge). Povzpeli smo se tudi na razgledni stolp, od koder je diven pogled na mesto, Vltavo in okolico. V vasi Hostivar — v bližini mesta — smo bili na grobu velikega agrarnega voditelja Antonina Švehle; tudi na njegov grob smo položili lep venec v znak hvaležnega spomina. Nato smo se odpeljali na državno posestvo višje kmetijske šole, kjer smo videli mnogo zanimivosti. Zvečer smo občudovali po bajno razsvetljenih ulicah v bučnem prometu svetlobno reklamo, velike izložbe ter se po gledališki predstavi poslovili od prestolnice. Brzovlak nas je zapeljal nazaj v slovaški Eberhart. Za zaključek bodo vprizorili tečajniki igro »Na rodni grudi«. Sedaj nas čaka še izpit, za katerega se marljivo pripravljamo.

Še nekaj dni, pa se bomo morali ločiti, — toda vezalo nas bo skupno delo za kmetško idejo.

Joško Tomažič in Fran Kronovšek

V delu, v trudu, v zmagi zvesta zemlji — žena in deklé

ZANIMIVO PREDAVANJE

Na sestanku zadruga »Dom učiteljic« v Ljubljani je dne 4. januarja t. l. predavala ga. Cirila Štebijeve, bivša učiteljica, o temi: »Učiteljica — kot središče pošolske izobrazbe kmetске žene«.

Iz tega zanimivega predavanja posnemamo sledeče:

Zgodovina ženskega gibanja, ki ima v programu tudi vsestransko izobrazbo žene, izpričuje, da so bile voditeljice tega gibanja večinoma učiteljice. One so umele zainteresirati meščanske žene za razumevanje političnega udejstvovanja in jih pridobiti kot sobojevnice za popolno državno in politično izenačenje obeh spolov. Učiteljice so tudi sodelovale pri organizaciji delavk. Da bi pa pridobile za naš skupen boj po številu najmočnejši del žer — naše kmetice, jim dosedaj ni uspelo.

Kmetica nima pravega zaupanja do učiteljice in vez med njima je veliko rahlejša kakor vez med učiteljem in kmetom. Sploh se učiteljice manj upoštevajo kot njih moški tovariši. Kateri izmed učiteljev so si znali pridobiti zaupanje in ugled? Predvsem vzorni sadjarji čebelarji ali učitelji, ki so poleg šole delali za ljudstvo v zadrugah, posojilnicah in drugih gospodarskih ustanovah. Zakaj bi se tudi učiteljice ne udejstvovale na gospodarskem polju in si tako utrdile svoj položaj.

Že na učiteljišču bi se morala polagati važnost na to, da učiteljev delokrog ni samo šolska soba, nič manj važno ni delo med narodom. Tako udejstvovanje pa zahteva, da temeljito pozna učitelj sam gospodarska kakor tudi vsa socialna in politična vprašanja. Sedanja ureditev učiteljišč ne nudi naraščajo zaostne zadevne predizobrazbe.

Fantje imajo sicer praktičen pouk v sadjarstvu, dekleta niti tega ne. Teoretični pouk v gospodinjstvu, ki so ga deležna dekleta, nikakor ni zadostna priprava za praktično udejstvovanje med kmetijskimi ženami.

V gospodarskem pogledu je torej učitelj bolj zaželen moč kakor učiteljica, ravno zaradi njene pomanjkljive izobrazbe. Kako je z njeno socialno in politično izobrazbo?

Temelji za študij teh vprašanj brez kakega strankarskega vplivanja bi se morali položiti že na šoli za oba spola enako neglede na to, da žene v naši državi še nimamo političnih pravic. Učitelj kakor učiteljica, ki hočeta voditi narod, morata na podlagi teoretične predizobrazbe zasledovati živo življenje svojega naroda in ga primerjati z življenjem ostalih narodov, imeti morata voljo, da popravita vse napake, kolikor je v njihovi moči. Učiteljica ne bi smela zapustiti učiteljsišča, dokler si ni prisvojila zmožnosti, ustvariti si svoje trdno naziranje, ki bo vodilo njeno delo.

Gospodarska, kakor tudi splošna izobrazba učiteljice, ki bi jo usposobila za delo med kmetijskimi ženami, je torej pomanjkljiva. V tem oziru bo treba reformirati ali dopolniti načrt učiteljsišč. Dokler tega ne dosežemo, si moramo pomagati s samoizobrazbo po končenem študiju na učiteljsišču.

Učiteljice naj si s samoizobrazbo skušajo pridobiti toliko znanja, da bodo lahko delale med kmetijskim ženstvom, ga pridobile in polagoma usposobile za sodelovanje z moškimi najprej v občini, potem tudi v državi.

Pri tem delu bodo naletele seveda na ovire. Javnost je vajena, da delajo učiteljice v podrejenih vlogah za druge. Gorje pa, če hočejo nespontno po lastni iniciativi! Največ krivde leži v tem oziru na učiteljih samih. Kdo se bolj ne brani vodilnih mest v odborih in društvih kakor učiteljice, ker nočejo nositi odgovornosti.

Že prej sem poudarjala važnost gospodarskega vprašanja, zato smatramo gospodinjški pouk kot temelj za nadaljnjo izobrazbo kmetijske žene in sredstvo za zblizanje učiteljice s kmetico.

Za gospodinjški pouk se matere najbolj zanimajo in pri takih prilikah naj bi učiteljica navezala pogovor na druga vprašanja bodisi vzgojna, zdravstvena itd.

PISMO ŠESTNAJSTLETNI

Draga!

Srečali sva se. Na Tvojih ustnicah je ležal smeh; oči so žarele v sijaju, ki mi je razodeval in govoril o Tvoji sreči. Povedala si mi: »Danes mi je šestnajst let!« Prijela sem tvojo drobno ročico in Ti pogledala v oči — v dušo. Razumela si moj pogled, mojo nemo častitko, da Ti tudi jaz med drugimi želim samo — srečo. Tvoj nemiren pogled me je vprašal: »Kdo si, da mi voščiš drugače, kot ostali za rojstni dan?« Glej, Tvoja sestra sem! Tudi jaz sem šla isto pot — pot življenja. Tudi moje ustnice so se smejale, tudi moje oči so sanjale nekoč, takrat, ko mi je bilo šestnajst let. Med nama je le ta razlika, da jaz nisem srečala sestre, ko sem dopolnila Tvoje leto.

Šestnajst let Ti je! Odšla boš preko pisanih polj in cvetočih travnikov. Tvoje krilo, ki si ga zamenjala z dolgim, bo božalo rosno travo, ki se bo bleščala na Tvojih nogah. Tvoje roke bodo trgale rože, ustnice jih bodo poljubljale. Meni ob tej misli trepeče srce. Bo li to Tvoja sreča? Rada bi, da bi bila srečna. Rada bi, da bi Te življenje, ki se Ti bliža, nikoli ne bi razočaralo. Rada bi, da bi Tvoje življenje imelo smisel, da bi vsemu svojemu delu dajala pečat svoje osebnosti.

Vem, nejasne so Ti te besede. Toda polagoma boš že razumela. Ni še dolgo, odkar si zapustila šolske klopi, zapustila si igre in z njimi ves otroški svet. Iz otroka je postalo dekle, ki ima pred sabo nov svet — življenje. In kaj je življenje, kaj je njega vsebina?

Spoznala si, da je delo dolžnost, toda ne samo delo na polju in v hiši, delo za spopolnitev same sebe je najvažnejše, odkar si prepuščena sama sebi. Rada bi, da se dvigneš in izобразиš. Veš, življenje je lepo le takrat, ako ga znaš pravilno živeti! Toliko pričakuješ od življenja, sanjaš o idealih, ki jih morda nikoli ne boš srečala. Nočem Ti jemati sanj. Le sanjaj in pričakuj, saj je v tem tudi del življenja. A bistvo življenja je pravilna pot skozi mladost, s pravilnimi načeli preko vseh ovir in težkoč, preko odpovedi lastne sreče za srečo drugih. Mnogo je treba žrtve, katerih je zmožen le človek močan in resnično dober...

Glej, Ti stopaš zdaj na pot preko pomladi in poletja; preko rosne trave, žitnih polj,

sence gozdov v vroče poletno sonce in dehte-
če cvetje pisanih vrtov; ko bo zorela pšenica
in cvetela ajda — to je pot vsake izmed nas;
to je pot preko življenja v smrt in to je vse-
bina in veličina življenja. In ta pot ima dve
skrajnosti. Proti kateri se usmeriš Ti, to je
odvisno od Tebe same, od Tvoje volje in
moči. Sama imaš pravico, da izbiraš. Ne vpra-
šuj druge, še manj pa posnemaj druge! Za-
pomni si, življenje bo takšno, kakršnega si
boš sama ustvarila! Vsak je sam svoje sreče
kovač! Povem Ti lahko samo, kakšna je pot
do teh dveh skrajnosti in potem se odloči ...

Poslušaj; dekle Tvojih let pride na to pot;
sama je, nihče je ne vodi. Vendar ni sama,
mного ljudi sreča in tja kamor drvi večina,
krene tudi ona. Čuje veselo petje, gre med
vesele ljudi, sliši godbo, odzove se vabilu —
pleše, poje, se smeji — v tem je njena mla-
dost. Toda nikjer nima obstanka, nikjer ne
najde miru, če se poglobi vase, se zave, da
ni srečna. Sreča ljubezen, oklene se je in živi
z dneva v dan. Se poroči, ustvari si dom in
družino. Dela in se ubija. Dela, ker mora.
Pridejo slabi časi, jadikuje in obupuje. Nikjer
nima ničesar, kamor bi se naslonila. Zanj
ni opore in ne pomoči. Onim, katerim bi mo-
rala dati opore za življenje, ne more dati,
ker nima ničesar in to jo ponižuje pred last-
nimi otroci. Nesrečna je. Njeno življenje
nima pomena in ne vrednosti. Borba za kruh,
je njeno edino življenjsko geslo. Večina živi
to in takšno življenje. Razlika je le tolikšna,
da oni, ki so močnejši, gazijo po slabejših.
Veš, to je tako, vsi gledajo le za tem, da si
pridobijo čim več denarja, bogastva. Nič zato,
če drugi stradajo in umirajo od lakote. Tudi
v cerkev hodijo, molijo, toda v resničnem
življenju pozabijo na Kristusov nauk: »Ljubi
svojega bližnjega kakor samega sebe.« Drugi,
slabejši, pa obstajajo sredi poti in se pogre-
zajo v blato. Vpijejo na pomoč, da bi jih
kdo dvignil, a ljudje so gluhi za prošnje, za
siromaka nimajo srca in ljubezni. In ta člo-
vek umira in se polagoma zadušil v blatu in
nižinah življenja. Niti na misel mu ne pride,
da bi poskušal vstati, se dvigniti iz tega moč-
virja sam. To so ljudje brez načel, slabiči,
brez volje in vere v samega sebe. In teh ljudi
je vse polno okrog nas. Vsak dan jih srečaš,
ali jim boš sledila?

Na drugi strani poti pa srečaš malo ljudi.
Pot teh ljudi ni uglajena cesta, niti močvir-

nata, ta pot je skalnata. Treba je klesati v
trdo skalo vsako posamezno stopinjo. Počasi
se vzpenjajo ti ljudje proti višini, kjer sije
samo sonce — sonce sreče, notranjega zado-
voljstva in ljubezni.

In dekle, ki gre po tej poti? Tudi ona uži-
va mladost, ve pa, da to ni vse. Zaveda se,
da je mladost priprava za resno življenje.
Ve, da čakajo nanjo mnogi lačni ljubezni in
dobrote. Ve, da mora dvigniti najprej samo
sebe v dovršen značaj, da bo nekoč lahko
dajala in svetila drugim ...

O! vsaki stopinji najde oporo v sama sebi,
v svoji moči, v svojem značaju. Nikoli ne
omahuje, saj vidi v soncu bleščече besede
tam ob skrajnosti poti »Daritev bodi ti živ-
ljenje celo! ...

Draga, mnogo nejasnega sem Ti povedala.
Toda pomisli večkrat na moje besede. Če
hočem biti iskrena, Ti moram govoriti res-
nico. Ljudje, ki so Ti morda vzori dancs,
niso vredni, da bi jih posnemala. Vzgleđi si-
cer vlečejo, a tu pokaži prvo voljo, da slepo
ne boš sledila nikomur. Imaš pravico do sreč-
nega življenja, zato se bori za srečo. In v čem
je sreča? V uspehih, ki jih dosežemo sami z
lastnimi močmi in trpljenjem. Največji del
sreče je v tem, da dosežeš to, za kar Te je
usposobilo življenje in kar pričakuje od
Tebe.

Ni še dolgo, ko si vstopila v naše vrste —
med kmetske pokretašice. V ženskih odsekih,
katerih naloga je, vzgajati dekleta za dobre
kmetske gospodinjice in matere, se boš lahko
spopolnila in dvignila do poti, ki Ti bo pri-
našala in ustvarila srečno življenje. Imaš pra-
vico, da zahtevaš od svoje načelnice ženskega
odseka, da Ti preskrbi primerne knjige, v
katerih boš zvedela vse, kar te zanima iz
življenja, ki se Ti bliža. Ona Te mora vpeljati
med ljudi s predavanji o lepem vedenju,
kako se vedeš v družbi. Dati Ti mora navo-
dila o higijeni dekleta itd.

Če imaš kakšna posebna vprašanja, se lah-
ko obrneš name, veselilo me bo, saj veš, da
je moja edina želja za Tvoj šestnajsti rojstni
dan, da bi bila srečna in do sreče Ti bom
pomagala, kolikor bom mogla ...

Tvoja iskrena prijateljica — sestra sem!

Angelca Ocirkova

PREDSTAVLJANJE

Mnogokrat nanese prilika, da smo, ali pa da se moramo predstaviti. Dekle pride pri tem velikokrat v zadrego, se ne znajde in lovi besedo. Nimam namena pisati raznih odlomkov iz »Bontona«, temveč le to, kar je najpreprostejše in kar uporabljajmo, da obdržimo in napravimo povsod dober vtis, četudi smo kmetska dekleta. Zakaj ravno nas tolikokrat neupravičeno zapostavljajo. Dokazano je, da je naše duševno bogastvo v velikih slučajih večje, da je duševna globina kmetskega dekleta čistejša od mnogih onih, ki so leta in leta iskale to po knjigah in člalah. Samo zavedati, pravilno zavedati se moramo in preprosto nastopati.

Prvi vtisi človeka so tudi sodba o njem, četudi v veliki večini pozneje ne drži. Po prvih vtisih nas bo zato sodil človek, ki se mu približamo; zato je važno, zelo važno za nas predstavljanje, upeljevanje v družbo, seznanjenje dveh neznanih oseb.

Predno preidem k razlagi različnih slučajev, naj položimo načelo: Predstavljalj se le v najnujnih slučajih, nikakor ne na cesti, ulici, v vlaku, ko vidimo osebo prvič in — mogoče tudi — zadnjič. — Roko podaj tako, da osebi, ki ji podajáš, ne bo zamrzela tvoja hladnost, pa vendarle tudi ne preveč trdo (energično). Svoje rodbinsko ime, ki ga moraš v nekaterih slučajih imenovati, izgovarjalj razločno; navadno se le nekaj zanomla. Če ti je nerodno povedati svoje ime, je pač bolje, da sploh molčiš, kakor pa da poveš nekaj, kar nihče ne razume.

V slučajih, ko nas predstavlja tretja oseba, ki pozna mene in dotičnega, ki me hoče z njim seznaniti, se predstavljanje izvrši le s podajanjem rok (med dekletji). Primer: Tov. Majcenova in Pirčeva se pogovarjata na cesti, pridem mimo jaz, ki sem dobra prijateljica Majcenove — a Pirčeve ne poznam. Tu ima nalogo Majcenova, da naju seznanji, zaveda le v slučaju, da se pogovor nadaljuje ali pa, da imamo vse tri isto pot. Majcenova pravi: »Dovolite, da vaju seznanim; to je

Pirčeva in moja dobra prijateljica Strnadova.« Midve si podava le roke in pogovor se nadaljuje. — Drugi primer: Pridem v družbo, kjer ne poznam žene, ki sedi na moji levici. Naloga moje sosede na desnici, ki naju obe pozna, je, da naju seznanji. To je starejša žena, ki jo vsekakor spoštujemo, zato ne smeš pričeti s predstavljanjem ti, temveč pričakuj, da ti ponudi roko ena, in ko ti jo dá, ji tudi ti daj mirno z besedami: »Čast mi je!« (To se uporablja le redko, ko pridemo v družbo žen, ki jih spoštujemo in tako čast res zaslužijo.)

—eva. (Dalje.)

VPRAŠANJA

Skrita v duši
tiha misel,
je to li harmonija?
Temna noč,
ki našo zemljo krije,
je v tem li poezija?
Mlad in zdrav
brez dela biti,
je to mladostna tragedija?

Zakaj je iskanje harmonije in poezije
prineslo nam vsem le tragedije?
Zakaj se prapor zeleni ne dvigne v nebo,
da mir in srečo prineseš na zemljo?
Zakaj zemljo našo in njeno svetost
oskrunja nevredna sedanost?...

Letošnje knjige Kmetijske Matice so zelo zanimive. Ali si jih že čital? Lahko jih še naročiš na naslov: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7.

SRAMOTNA RANA KULTURNEGA ČLOVEŠTVA

Vzlic vsemu napredku, kljub visoki kulturi in močno razviti civilizaciji ima današnja človeška družba v svojem ustroju še vse polno madežev, ki bi se jih moral sramovati celo najbolj zapuščen divjak. Med takimi ranami je menda najgrša trgovanje z dekleti.

Trgovina z »belim blagom«, kakor navadno z milim izrazom imenujemo to nemilo po-

okuženje, ki jim za vedno uniči zdravje, telesno svežost in vse one človeške lastnosti in vrline, ki delajo človeka mikavnega in prikupnega. — Zlasti veliko količino »belega blaga« gre v svet iz slovanskih držav, največ pa menda iz Poljske. Seveda tudi mi kljub svoji maloštevilnosti prispevamo neverjetno visok delež v to žalostno mlakužo.

četje, je v najrazličnejših oblikah razpredena po vsem svetu. Tudi naša država se mora boriti s tem zlom. Pod pretvezo dobre službe, z obljubo ženitve in s stotero drugimi vabami in lažmi izvablajo propali ljudje v svoje mreže neizkušena dekleta, zlasti taka, ki prihajajo z dežele v mesta »s trebuhom za kruhom«. Po raznih ovinkih jih potem prodajajo v javne hiše in beznice, kjer prej ali slej žalostno propadejo. Njih konec je navadno

Naravno je, da se ženstvo po vsem svetu silno bori proti takemu zlorabljanju in poniževanju človeškega dostojanstva. Na sliki vidimo prizor zborovanja Mednarodne ženske zveze v Carigradu. Na tem zborovanju so zastopnice 30 narodov dvignile svoj glas in pozivale odgovorne kroge vsega sveta, naj že končno odpravijo to sramoto. Na zborovanju je bilo zastopano tudi ženstvo iz Jugoslavije.

Po slovanskem kmetsem svetu

Češkoslovaška republika (ČSR) je po sestavi svojega prebivalstva vedno bolj industrijska država. Kmeti stan, ki je bil nekoč tudi na tem ozemlju v večini, tvori danes komaj tretjino vsega prebivalstva. Kljub temu dejstvu stoji na čelu češkoslovaškega političnega življenja že drugo desetletje brez kakšnega presledka češkoslovaška kmetijska stranka in ves ta čas nosijo najtežja bremena državne politike njeni predstavniki. Če pomislimo na izredno veliko gospodarsko, socialno in narodnostno raznolikost češkoslovaškega naroda, se moramo čuditi urejenosti in solidnosti javnega življenja v ČSR. Obdana od držav, ki so druga za drugo odstopile od načel demokratizma in prešle po več ali manj burnih in tudi krvavih pretresljajih k diktaturam in nasilju, je ostala ČSR zvesta načelom demokracije in tvori kot taka pravcati zeleni otok med poplavo neurejenih razmer v drugih državah.

Tudi nasprotnik kmetijske gibanja mora priznati, da je to v glavnem zasluga češkoslovaške kmetijske stranke. Trdno stoječ na temeljih svojih idejnih načel predstavlja češkoslovaška kmetijska stranka ne samo največjo, temveč tudi najsolidnejše organizirano in po svojem delovanju najrealnejšo stranko.

Pri veliki razcepljenosti češkoslovaškega političnostrankarskega življenja je nujna potreba, da tvori vlado več strank, ker bi sicer vlada ne mogla imeti v parlamentu večine. Samo državniški modrosti in spretnosti voditeljev kmetijske stranke je pripisati zaslugo, da se češkoslovaška vlada, sestoječa navadno iz petih strank različnih svetovnih nazorov, ohrani leta in leta na krmilu.

Tako je dolgo vrsto let merodajno soodločal češkoslovaški kmet v vprašanih predvsem češkoslovaške notranje politike. Ko pa je bil pred par meseci dosedanji češkoslovaški minister Beneš izvoljen za predsednika republike, je prevzel tudi zunanjo politiko češkoslovaške države predstavnik kmetijske stranke dr. Milan Hodža, sedanji predsednik češkoslovaške republike.

Tako so predsedstvo vlade, predsedstvo parlamenta in najvažnejša ministrstva, z njimi vred pa tudi največja odgovornost, v rokah češkoslovaške kmetijske stranke.

V vodilne vrste češkoslovaške kmetijske stranke je v zadnjih par letih ponovno posegla neizprosna smrt. Pokosila je najvidnejše v prvi vrsti, med njimi samega idejnega in organizacijskega tvorca stranke in pokreta, velikega Antona Švehlo. Sredi dela so utihnili Srdinko, Bradač in drugi, na čijih ramenih je slonel levji delež izvršenega dela v preteklih desetletjih. Človek bi mislil, da bo izguba teh voditeljev oslabil pokret in zlasti stranko. Toda baš v tem se je pokazala veličina umrlih; stvorili so organizacijo, vzgojili si sodelavce in naslednike, ki so jih ob njihovi smrti povsem nadomestili.

Danes je pozicija češkoslovaške kmetijske stranke — na srečo ČSR — trdnjša kot kdajkoli prej in njeno delo plodonosnejše ne samo za lastno državo, temveč za vso Srednjo Evropo. Edina naša želja pri tem je, da bi dr. Hodži uspelo v mednarodni politiki to, kar je uspelo njemu in njegovim doma.

(Se bo nadaljevalo)

Kakor smo že poročali v zadnji številki lanskega letnika »Grude«, sta bila naša marljiva sodelavca inž. Wenko in inž. Sadar premeščena iz Ljubljane.

To poročilo moramo danes še izpopolniti z obvestilom, da je bil naš marljivi sodelavec

Inž. Boris Wenko

Inž. Vinko Sadar

tov. Ivan Nemeč odpuščen iz državne službe, tov. Franjo Pavlica pa premeščen iz Ljubljane za sreskega kmetijskega referenta v Šmarje pri Jelšah.

Ivan Nemeč

Navedenim se »Grude« toplo zahvaljuje za dosedanje delo in jih prosi, da ji tudi v bodoče ne odrečejo naklonjenosti — za napredek slovenske vasi.

STROJ V SLUŽBI POLJEDELSTVA

Zanimive so številke, ki nam povejo, koliko parnih strojev, traktorjev in motorjev je v službi poljedelstva v posameznih državah.

V Združenih državah severne Amerike imajo največ traktorjev, in sicer 920.000, kar pomeni, da pride na 15 ha obdelane zemlje po en traktor. Na drugem mestu je Velika Britanija s 170 ha na en traktor, na tretjem Kanada s 225 ha na en traktor (skupno ima Kanada 105.000 traktorjev). Sledi Italija s 425 ha na en traktor (skupno 30.000 traktorjev), nato Sovjetska Rusija s 197.000 traktorjev ali 660 ha na en traktor.

Število parnih strojev nazaduje v kmetijstvu. V Zedinjenih ameriških državah imajo 25.000 parnih strojev, v Italiji 17.000, v Nemčiji 15.600 itd.

Motorjev imajo največ Zedinjene ameriške države, namreč 1.100.000; Kanada jih ima 180.000, Anglija pa 81.300.

Električnih motorjev ima v kmetijstvu največ Nemčija, in sicer 1.200.000; Zedinjene ameriške države imajo 386.000, Avstrija 50.400, Švica 43.5000, Italija 37.300 itd.

Sejalnih strojev ima v Evropi največ Sovjetska Rusija, in to 769.000; Nemčija ima 614.200; Danska 97.800; Avstralija 78.000, Južno-afriška unija pa 53.800.

Kosilnih strojev ima v Evropi največ Sovjetska Rusija, in sicer 1.300.000; na drugem mestu je mala Danska s 186.000; Kanada ima 431.400, Avstralija pa 110.800.

Mlatilnih strojev ima Nemčija 999.800; Sovjetska Rusija 445.200; Danska 114.400; Avstrija 114.000; Kanada 105.500; Avstralija 1907. V novejšem času se zelo uporabljajo kombinirani kosilni in mlatilni stroji, imenovani »kambajne«. Takšnih strojev ima kmetijstvo Zedinjenih ameriških držav že 60.800, Sovjetska Rusija 23.000 in Kanada 8900.

Samo po sebi je razumljivo, da je delo s stroji hitrejše in cenejše kot ročno.

V Ameriki izpodrivajo kmetijski stroji vedno bolj in bolj konjsko oziroma živinsko vprežno silo. Preračunano v konjske sile, je bilo v Ameriki:

	1. 1910	1. 1920	1. 1930
mehanične strojne sile	6.797	16.155	53.331
živinske vprežne sile	21.131	21.340	17.171
Skupaj	27.928	37.495	70.502

Ta povečana sila v kmetijski proizvodnji industrijskih in prekomorskih držav se očituje v pomnožitvi pridelkov, v konkurenci na svetovnem trgu in padanju cen kmetijskim pridelkom. Ker je strojna in motorna sila cenejša od človeške in živalske, zato so pridelovalni stroški onih držav, ki imajo zaposlene toliko strojne pogonske moči v svojem kmetijstvu, manjši od onih držav, ki nimajo strojev in delajo samo z ljudsko in vprežno silo, dasiravno je ta sila še tako poceni kot je n. pr. pri nas, ko znaša dnina 5 do 8 D:n. Pri tej dnini ne morejo živeti delavci, pri visokih pridelovalnih stroških in nizkih cenah pa ne morejo konkurirati naši kmetovalci s svojimi pridelki s pridelki onih držav, ki imajo svoje kmetijstvo že masinizirano in mehanizirano.

Ing. J. Teržan

POMANJKANJE ŽIVIL V NEMČIJI

Lansko leto je bilo v Nemčiji pomanjkanje hrane. Pridetek živil je bil sicer isti kot prejšnja leta, uvoz, posebno oljnih pogač, je bil lani mnogo večji kot prejšnja leta, živino so klali redno, tako, da se je število goveje živine radi klanja zmanjšalo za okroglo en

milijon glav in vendar se je lansko leto občutilo v Nemčiji pomanjkanje hrane. Pariški dnevnik »Društva za ekonomsko proučevanje« sklepa iz tega, da je nemška vlada nakopičila v svojih skladiščih polno hrane za slučaj vojne in da je temu dejstvu pripisovati pomanjkanje hrane na trgu.

Ing. J. Teržan

PROTIUKREP

Iz šolskih knjižnic so bili v Italiji na zahtevo učiteljskega fašističnega sindikata izločene knjige pisateljev iz onih držav, ki so uvedle sankcije proti Italiji.

KAJ JE TO »BLUBO«?

To je moderna nemška literatura, pisana v duhu teorije nemške krvi in Rosenbergove ideologije. »Blut und Boden« — Blubo — (kri in zemlja) je geslo novonemške narodno-socialistične literature, ki opeva nemški rod in nemško grudo ter se je postavila proti »usfaltirani« literaturi, napojeni z internacionalizmom in protivni današnji ideologiji »Tretje države« (tako se nazivlja novodobna Nemčija). Literaturo »Blubo« ne smejo v Nemčiji nepovoljno kritizirati; to utegne biti za njo ugodno ali pa tudi ne.

TEDEN NEMSKE KNJIGE

so priredili lani v Nemčiji v času od 27. oktobra do 3. novembra. Namen te prireditve je bil, zajeziiti vznemirljiv padeč nemške literature zadnji dve leti, ko je zanimanje za nemško knjigo v inozemstvu zelo padlo. Za propagando nemške knjige je bil izdan plakat z napisom »Knjiga je meč duha«; na plakatu sta bila naslikana knjiga in meč. Za literaturo, pisano v duhu današnje vladajoče ideologije, je največje zanimanje v Avstriji, dočim so na Češkoslovaškem šli najbolj v promet Falladovi romani, kot »Človek, kaj pa sedaj?«, ki so v Nemčiji prepovedani.

PROBLEM KMETIJSKIH STANOVANJ

Kakor posnemamo po ženevskem »Journal des Nations«, je higijenski odsek Društva narodov izdal pred kratkim dve prvi knjigi iz zbirke, posvečene vprašanju kmetijskih stanovanj pri raznih narodih. Gre, kakor do-

znavamo, za prvi resni poskus sistematične obdelave tega perečega vprašanja, ki se po svojem bistvu odraža na raznih poljih: gospodarskem, finančnem, socialnem, tehničnem in na polju higijene vasi.

Prva knjiga, ki obsega 212 strani velikega formata, vsebuje zanimivo razpravo Franceza Etienna *Denneryja*, profesorja na Visoki šoli političnih ved v Parizu, o vprašanju kmetijskega stanovanja v Franciji, zlasti v pariški okolici. Druga pa je posvečena vprašanju »ljudskih in ekonomskih stanovanj« v Italiji in obsega nekaj nad 150 strani. To knjigo je izdelal tehnični oddelek Vrhovnega osrednjega sveta pri ministrstvu za javna dela v Italiji.

V kratkem pa bo izšla še tretja knjiga v tej zbirki. Pripravlja jo znani strokovnjak v teh vprašanjih M. H. *Van der Kaa*, glavni inšpektor javnega zdravja v Haagu. Ta knjiga bo obdelala problem holandske vasi s posebnim oziranjem na higijeno kmetijskih stanovanj.

Vse knjige v tej zbirki so bogato ilustrirane in tvorijo važen doprinos k proučevanju vasi in njenih problemov. Zato smo jih hoteli na tem mestu za sedaj vsaj bežno omeniti, ker se mislimo na ta dela še povrniti, da ob njih primeru podrobno pokažemo, kako daleč je tujina tudi v tem pogledu pred nami, ki sistematičnega proučevanja naše vasi sploh ne poznamo.

Navedene knjige Društva narodov so tako velikega praktičnega pomena, da ne bodo zanimale samo zakonodajalca, gospodarstvenika, arhitekta, tehnika itd., marveč tudi vsa širša javnost na splošno, zlasti pa našega kmeta, ki je na tem vprašanju neposredno zainteresiran. Našim čitateljem bomo zato iz navedenih knjig poskrbeli nekaj dobrih izvlečkov, ki bodo vzbudili nedvomno veliko zanimanje.

Pripominjamo, da se pripravlja že četrta knjiga na tem polju. Posvečena bo Poljski. Kdaj pridemo tudi mi, na vrsto? Morda bi bilo želeti, da bi se to ne zgodilo prekmalu, ker smo za tako resne publikacije še pre malo pripravljeni ...

Dr. B. V.

MOŽATA KMETSKA BESEDA!

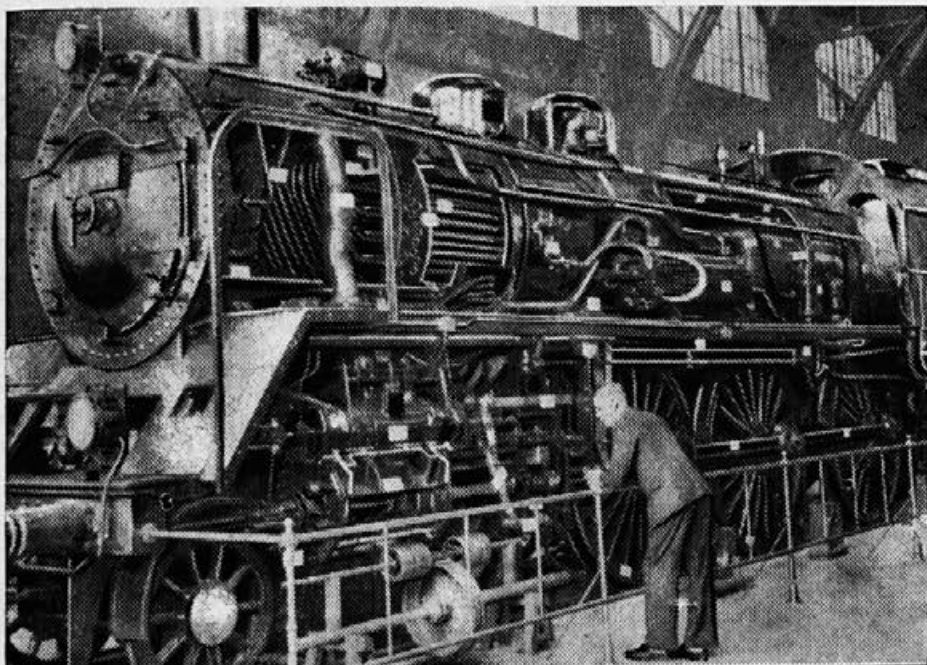
V letošnji drugi številki »Brazde« zaključuje J. O-k. svoj članek: Ne pozabite! s sledečimi besedami:

Izobrazba in gospodarska trdnost nam data jeta podlago za resno *stanovsko* udejstvovanje: tretja naša naloga. Vedno se motimo, kadar pričakujemo, da nam bo kdo v stanovskih zadevah kaj resno pomagal, ker če tudi bo to hotel kdo iz drugega stanu nam pomoči, je njegovo delo neučinkovito, če se sami za svojo stvar ne potrudimo in sami ne znamo sodelovati. Zato nobena kmetijska organizacija in tudi ne »kmetijska zbornica« ne more koristiti, dokler smo med seboj, čeprav pripadniki istega stanu, s povsem enakimi težavami in enakimi interesi, v stanovskih zadevah razdvojeni. Koliko je primerov, da bi si kmetje s skupnim nastopom lahko pomagali, da bi včasih bilo treba samo resno kako stvar premisliti, pa bi mnogo bilo doščenege. *Nam manjka stanovske samozavesti* in ker te nimamo, zato tako bridko plačujemo ono napačno samozavest, da je vsak izmed nas sam svoj gospodar in neodvisen, samo da da »cesarju, kar je cesarjevega«.

Mi kot širitelji izobrazbe, ki kot zadržarji in stanovsko zavedni ljudje nismo strankarji, nikakor pa se ne moremo odpovedati osebnega političnega udejstvovanja, ker politika je *skrb za javni blagor*. Mi zahtevamo, da se politika gradi iz naroda za njegovo dobro in obsojamo in smo proti politiki posameznih osebnosti, ki bi samo njo dvignila na tako mesto, da bi narod moral pred njo sebe ponižati in ji služiti.

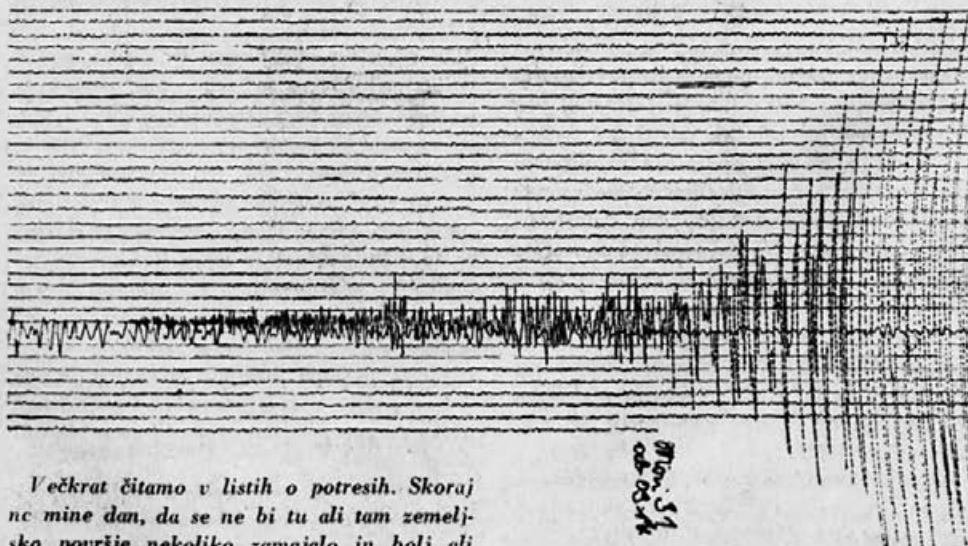
To ne pozabimo: širimo izobrazbo vsak v svojih prilikah, pa pri tem ne pozabimo, da je treba gojiti tako izobrazbo, ki bistri um, pa obenem tudi *požlahtnjuje srce!* Odkrito pogledjmo resnici v oči, ter si priznajmo, da je v naše zadruge treba zanesti več resničnega *zadružnega* duha, da res gradimo vsi za enega in eden za vse; le tedaj bo mogoča gospodarska osamosvojitvev in trdnost. Samozavest naj se dvigne pred samim seboj, da spoštujemo svoj stan ter ga uvrščamo v isto višino z drugimi stanovi, zavedajoč se, da dokler sami svojega stanu ne spoštujemo, teliko časa ni pričakovati, da bi ga spoštovali drugi stanovi.

Rešiti nas ne more nobena brbljava politična fraza, ne shodi, ne zborovanja, ne ploskanje, ne stranke, ne narodnost, ne debatanje in ne živijo klici: *rešiti nas more samo resno in temeljito delo nas samih za nas same!*

Ako bi železniški lokomotivi odstranili zunanjo steno, bi se vam pokazala takakole notranjščina zanimivega in danes tako vsakdanjega stroja. Kakor vidite, je ta »jekleni konj

dokaj umetno sestavljen in je njegova notranjost vsekakor bolj zanimiva kakor njegova evolucijska počrnela zunanost.

Večkrat čitamo v listih o potresih. Skoraj ne mine dan, da se ne bi tu ali tam zemeljsko površje nekoliko zamajalo in bolj ali manj ostrašilo ljudi.

Pred nedavnim smo tudi v Sloveniji čutili potres, ki sicer ni povzročil nikjer večje ško-

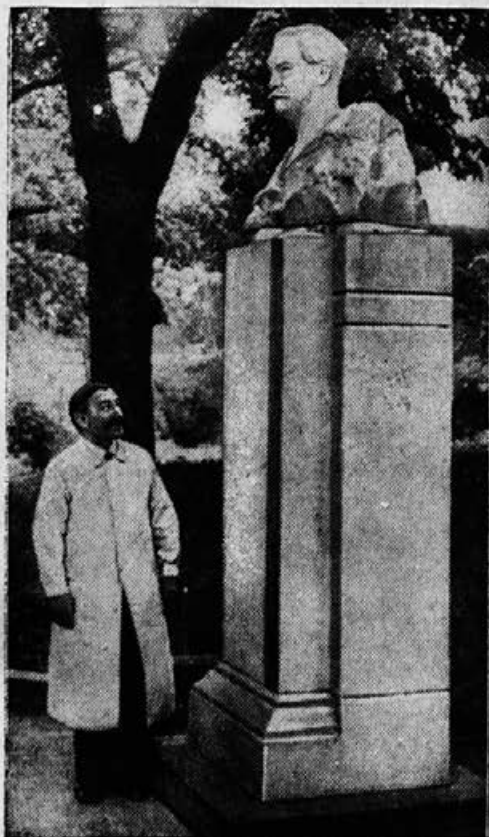
de, a je vzlic temu marsikoga navdal s strahom.

Za ugotavljanje potresov ima sodobna znanost posebne priprave, ki točno zabeležijo že najrahlejša nihanja zemeljskih tal, torej tak neznaten potres, ki ga morda ljudje niti ne čutimo.

Tudi pri nas ima naš meteorološki zavod na univerzi po več krajih v Sloveniji potresne opazovalnice, ki sproti poročajo zavodu o vsakem potresu.

Priprava, ki zapisuje potres, se imenuje *seizmograf*. Aparat je silno občutljiv za zemeljske tresljaje, ki jih posebna igla v obliki večjih ali manjših krivulj zapiše na list, po katerem stalno polzi.

Na sliki vidimo tako »potresno pismo«, s pomočjo katerega potem znanstveniki izračunajo jakost potresa in smer potresnih sunkov, pa tudi oddaljenost potresnega središča.

Že pol stoletja je minilo, odkar je slavni francoski profesor Pasteur prvič cepil človeka proti steklini.

Slika nam kaže spomenik, ki so ga Francozi postavili temu velikemu dobrotniku človeštva v Parizu.

Medtem ko je bil pred Pasteurjevim odkritjem vsak nesrečnež, ki ga je ugriznil stekel pes, na milost in nemilost izročen straš-

nim bolečinam in končno smrti, so danes že po vsem svetu razširjeni zavodi, kjer sprejemajo take bolnike in jih zdravijo s serumom, ki ga je iznašel Pasteur. Ako se bolnik pravočasno poda v tak zavod, se mu ni treba bati posledic stekline.

Tudi v Jugoslaviji imamo več tako zvanih Pasteurjevih zavodov, med drugimi v naši ožji domovini v Celju.

Na Bavarskem (Nemčija) je v mestcu Mittenwald že dve in pol stoletji razširjena posebna obrt. Tam namreč izdelujejo gosli. — Razumljivo je, da so izdelki po tako častitljivi tradiciji in vešbanju iz roda v rod, dobri in odlične kakovosti.

Tu vidimo pri delu obrtnika Baltazarja Klotza, ki v zlic svoji visoki starosti 90 let še ni opustil dela. Baltazar Klotz izhaja iz rodu, čegar prednik je v Mittenwaldu prvi začel izdelovati gosli. Izučil pa se je te obrti v Italiji, kjer je bila tedaj najbolj na višku.

Prihodnja, tretja številka izide pred prazniki.

Ta dvojna številka se je zakasnila iz tehničnih razlogov.

Urednik.

UGANKE

I. Magični kvadrati.

(Jože Kač)

I.

1	Z	2	i	3	m	4	a
2	i						
3	m						
4	a						

II.

1	2	3	4
Z	i	m	a
3	m		
4	a		

III.

1	2	3	4
		Z	
2			i
3	Z		m a
4		a	

IV.

1	2	3	4	Z
2			i	
3				m
4	Z	i	m	a

I.

1. —
2. Iliri (l. sklon ednine)
3. del pohištva
4. mesto v Romuniji

II.

1. ime iz sv. pisma
2. —
3. reka v Mandžuriji
4. mesto v Romuniji

III.

1. travnati otok v piščavi
2. vhabirski emirat v Arabiji
3. —
4. pritok reke Kura v vzhodni Aziji

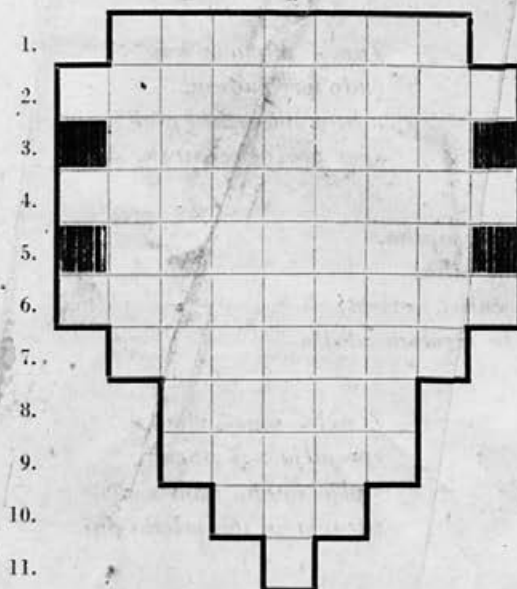
IV.

1. je, kadar je mrzlo
2. delaj (srbohr.)
3. prvi človek
4. —

Črkovnica

(Jože Kač)

I.

II.

- Otok v sundskem morju
- Amerika agrarna država
- Ukazovalec časa
- „Goriški slavček“
- Žito
- Užitna školjka
- Tlačitelj našega kmeta v srednjem veku
- Mesto v savski banovini
- Rastlina, ki se goji v savinjski dolini
- Nasprotno od „lep“
- Tretja črka abecede

Od I. — II. čitaš ime slovenskega pesnika, ki je spesnil znano zgodovinsko pesem „Stara pravda“.
 a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, b, c, e, e, č, č, č, d, e, e, e, e, g, g, g, g, g, h, i, j, i,
 i, i, j, k, k, k, k, l, l, m, m, n, n, n, n, o, p, p, p, r, r, r, r, r, r, r, r, s, s, t, t, t, u, v

Na zeleni trati

Ivan Albreht

*Na zeleni trati
vsak je brat med brati
urnih nog naokrog
v polje, gaj in log.*

*Tam v zelenem lesu
čudo pri čudesu,
v breg na mehki mah
spat gre očka Strah.*

*Očka Strah sopiha,
da vejevje niha:
»Čakaj, čakaj, otročaj,
za peté te zgrabim zdaj!«*

*Očka Strah le smrči
med skalovjem v drči,
mi pa dalje urnih nog
v polje, gozd in log!*

*Z nèba sonce zlato
spremlja nas bogato,
siplje smeha nam v oči,
zdravja za vse mlade dni.*

*Cvetke so sestrice,
ptičke nam družice,
saj v naročju cvetnih trat
vsak otrok je bratu brat.*

Od 3-5^{0/0}

se Vam obrestujejo prihranki, ki jih naložite pri nas

Pred zločinci

je zavarovan denar, ki se zaupa nam

Nad 10.000 vlagateljev

štejemo v svoj krog

Vabljeni ste vsi,

ki hočete vlagati v shranitev in obrestovanje pri zavodu, za katerega jamči z vsem premoženjem, in davčno močjo

Dravska banovina

Kratkoročna posojila dajemo pod ugodnimi pogoji

Hranilnica Dravske banovine

(prej Kranjska hranilnica) v Ljubljani.

Priporočajte in širite „Grudo“

KLIŠEJE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

**TISKARNA
SLATNAR**

DRUŽBA Z O. Z.

K A M N I K

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavaji: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju — večje stalne vloge po dogovoru — nove vloge ima stalno razpoložljive.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi vrednostnih papirjev ter kredit v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavecije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2},
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12.^{1/2} ure.

PODRUŽNICE:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,500.000.-